

Posuzování vlivů na životní prostředí

Doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.

Centrum pro výzkum toxických látek v prostředí
Masarykova Univerzita
Přírodovědecká fakulta
Brno, Česká Republika
2013

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

1. ÚVOD.....	4
2. EIA JAKO PREVENTIVNÍ NÁSTROJ OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	6
2.1 OBECNÉ POŽADAVKY NA PROCES EIA.....	6
2.2 ZÁKLADNÍ STRUKTURA PROCESU EIA.....	7
3. LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ PROCESU EIA.....	10
3.1 LEGISLATIVA EIA V ČESKÉ REPUBLICE A V EVROPSKÉ UNII	10
3.2 ZÁKLADNÍ ÚČASTNÍCI PROCESU	13
3.3 PŘEDMĚT HODNOCENÍ.....	15
3.4 POSTAVENÍ PROCESU EIA V RÁMCI INVESTIČNÍ PŘÍPRAVY	16
4. METODY HODNOCENÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ.....	20
4.1 SPOLEČENSKÁ VÝCHODISKA A DETERMINACE	20
4.2 SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP K HODNOCENÍ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	21
4.3 ZÁKLADNÍ METODICKÝ POSTUP	22
4.4 VARIANTY ŘEŠENÍ A JEJICH HODNOCENÍ	23
5. KLASIFIKACE VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	28
5.1. OBECNÉ PRINCIPY A VÝZNAM KLASIFIKACE VLIVŮ	28
5.2 HODNOCENÍ PODLE JEDNOTLIVÝCH HLEDISEK	29
6. ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI	36
6.1 VEŘEJNOST A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	36
6.2 DEMOKRATICKÉ MECHANISMY.....	36
6.3 ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI V RÁMCI PROCESU EIA.....	37
6.4 SPECIFIKA PŘI PRÁCI S VEŘEJNOSTÍ.....	38
7. PROCES POSUZOVÁNÍ KONCEPCÍ.....	40
7.1 OZNÁMENÍ A ZJIŠŤOVACÍ ŘÍZENÍ	40
7.2 VYHODNOCENÍ VLIVŮ A VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ.....	42
7.3 STANOVISKO	43
7.4 SPECIFIKA ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ	43
8. PROCES POSUZOVÁNÍ ZÁMĚRŮ	45
8.1 OZNÁMENÍ.....	45
8.2 ZJIŠŤOVACÍ ŘÍZENÍ.....	46

8.3 DOKUMENTACE.....	47
8.4 POSUDEK A VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ	49
8.5 STANOVISKO	50
9. PRINCIPY HODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK ŽP	52
9.1 VLIVY NA OBYVATELSTVO.....	52
9.2 VLIVY NA OVZDUŠÍ A KLIMA.....	54
9.3 VLIVY NA HLUKOVOU SITUACI	55
9.4 VLIVY NA POVRCHOVÉ A PODZEMNÍ VODY	55
9.5 VLIVY NA PŮDU	55
9.6 VLIVY NA HORNINOVÉ PROSTŘEDÍ A PŘÍRODNÍ ZDROJE	55
9.7 VLIVY NA FAUNU, FLÓRU A EKOSYSTÉMY	56
9.8 VLIVY NA KRAJINU	59
9.9 VLIVY NA HMOTNÝ MAJETEK A KULTURNÍ PAMÁTKY	61
10. ZÁVĚR	62
11. LITERATURA.....	63
12. SEZNAM PŘÍLOH.....	66

1. ÚVOD

Posuzování vlivů na životní prostředí patří mezi preventivní nástroje ochrany životního prostředí. Jedná se o legislativně definovaný proces, jehož cílem je včasné podchycení možných negativních vlivů na životní prostředí u připravovaných rozvojových koncepcí a významných investičních staveb. V praxi je označován zkratkou EIA z anglického spojení *Environmental Impact Assessment*.

Významnou roli v tomto procesu hraje široká veřejnost. Zákon umožňuje každému občanu České republiky aktivně se zapojit do projednávání libovolných koncepcí a záměrů, které procesu EIA podléhají, bez ohledu na profesi, trvalé bydliště nebo jiný vztah k záměru. Zákon se tedy týká každého občana ČR a je důležitý především pro ty, kteří se snaží aktivně ovlivňovat stav životního prostředí ve svém okolí.

Tento předkládaný materiál je studijní pomůckou k předmětu „Posuzování vlivů na životní prostředí“ zařazenému do výuky na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V předchozím odstavci bylo uvedeno, že proces EIA se řídí zákonem. To na jedné straně znamená dosti přesné vymezení procesu, ale na druhé straně jeho závislost na budoucím vývoji legislativy, přijatých novelách, či vytvoření nového zákona. V době přípravy této učebnice je platnou legislativní normou zákon č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí s řadou novel a další legislativní vývoj lze těžko odhadnout.

Z této skutečnosti vychází i následující koncepce učebnice:

- a) Učebnice je zaměřena především na obecné principy posuzování vlivů na životní prostředí, které vycházejí ze zákonitostí přírodních i sociálních věd a jsou používány v celé Evropě i v dalších zemích světa. Právě tyto principy by měly být jádrem výuky, protože jejich osvojení umožňuje aktivní aplikaci systémového přístupu k ochraně životního prostředí, využitelnému i v jiných oblastech, než je EIA.
- b) Platný zákon je popisován rámcově, bez důrazů na dílčí detaily (jako např. časové lhůty pro jednotlivé kroky procesu). Ty je třeba vždy ověřit v aktuálně platné verzi zákona. Texty současně platných důležitých dokumentů jsou uvedeny v příloze.
- c) Učebnice je zaměřena hlavně faktograficky. Konkrétní aplikační případy, případové studie a diskuse k možným řešením jsou tématem přednášek výše uvedeného předmětu. Prezentace základních pojmů a zákonitostí ve formě učebnice rozšiřuje prostor pro jejich interaktivní pojetí.

Z uvedených principů vychází struktura učebnice. Po této úvodní části se kap. 2 zabývá postavením procesu EIA v ochraně životního prostředí a základními požadavky a strukturou procesu. Legislativní vymezení EIA v evropském i našem kontextu, účastníci procesu a předmět hodnocení jsou uvedeny v kap. 3. Kapitoly 4 a 5 se zabývají metodikou hodnocení. Kapitola 4 popisuje obecné metodické postupy a kap. 5 se zabývá zásadním tématem, a to klasifikací vlivů na životní prostředí. Zapojení veřejnosti, které je jedním ze základních cílů procesu, popisuje kap. 6. Kapitola 7 je zaměřena na hodnocení koncepcí, kapitola 8 na hodnocení záměrů. V kapitole 9 jsou uvedeny některé zásady a specifika při hodnocení jednotlivých složek životního prostředí. Krátkým závěrem je kapitola 10.

Proces EIA je složitý právě proto, že leží na pomezí mezi přírodními a sociálními vědami na straně jedné a politickým rozhodovacím systémem na straně druhé. Za více než 20 let od jeho vstupu do naší legislativy byla nashromážděna řada kladných i záporných

zkušeností s jeho aplikací. Je snahou autora, aby i tato učebnice přispěla k posílení role EIA jako účinného preventivního nástroje ochrany životního prostředí.

Tabulka 1: Seznam zkratek

BAT	Best Available Technology (nejlepší dostupná technologie)
BPEJ	Bonitovaná půdně ekologická jednotka
ČS	členské státy EU
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
DÚR	dokumentace pro územní rozhodnutí
DOS	dokumentace pro ohlášení stavby
DSP	dokumentace pro stavební povolení
EIA	Environmental Impact Assessment (posuzování vlivů na životní prostředí)
ESPOO	Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (město ESPOO, ve kterém byla úmluva přijata)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
HIA	Health Impact Assessment (posuzování vlivů na veřejné zdraví)
HRA	Health Risk Assessment (hodnocení zdravotních rizik)
LCA	Life Cycle Assessment (posuzování životního cyklu)
MŽP	ministerstvo životního prostředí
NEPA	National Environmental Policy Act
OSN	Organizace spojených národů
OŽP	ochrana životního prostředí
PÚR	politika územního rozvoje
SEA	Strategic Impact Assessment (strategické hodnocení vlivu na životní prostředí)
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ZÚR	zásady územního rozvoje
ŽP	životní prostředí

2. EIA JAKO PREVENTIVNÍ NÁSTROJ OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

2.1 Obecné požadavky na proces EIA

2.2 Základní struktura procesu EIA

2.1 OBECNÉ POŽADAVKY NA PROCES EIA

Základním cílem preventivních opatření v ochraně životního prostředí je optimalizovat připravované záměry tak, aby nezpůsobovaly významné negativní vlivy na životní prostředí, a u těch záměrů, kde vzhledem k jejich podstatě není možné dosáhnout požadavků ochrany životního prostředí, zabránit jejich realizaci.

Tato snaha je dlouhodobě řešena v tzv. složkových zákonech životního prostředí (vodní zákon, zákon o ovzduší, zákon o ochraně přírody a krajiny aj.), podle kterých se vydávají souhlasy se záměrem v rámci územního a stavebního řízení. Tento postup má ale závažné nevýhody:

- Hodnocení je roztříštěné, samostatně se posuzuje jedna složka prostředí, nedostatečně jsou podchyceny vzájemné ekologické vazby.
- Jedná se o rozhodování orgánů státní správy, tedy o schválení či odmítnutí záměru, s malým prostorem pro optimalizaci.
- Není zde dostatečné zapojení široké veřejnosti do rozhodovacího procesu.

Z uvedených důvodů byl ve většině vyspělých zemí světa zaveden další preventivní nástroj, a to proces EIA. Aby jeho zavedení mohlo být přínosem v celkovém právním a rozhodovacím systému, musí být dostatečně legislativně vymezen, musí umožňovat včasný vstup do přípravy projektu, zajišťovat prostor pro konstruktivní optimalizaci záměrů a vysokou odbornou úroveň podkladů a v neposlední řadě umožnit zapojení veřejnosti do rozhodování. K jednotlivým požadavkům nyní podrobněji.

a) Legislativní ukotvení

Vzhledem k požadovanému cíli je třeba v první řadě zajistit, aby proces hodnocení byl povinný pro všechny záměry, které by z hlediska ochrany životního prostředí mohly být rizikové. Dále musí být definovaná celá procedura hodnocení a stanovena práva a povinnosti jednotlivých účastníků. Nakonec je nezbytné zajistit, aby závěry z procesu EIA byly odpovídajícím způsobem zohledněny v dalších fázích investiční přípravy. Podrobněji se touto tematikou zabývá kapitola 3.

b) Včasnost vzhledem k přípravě záměru

Aby mohl proces EIA plnit preventivní úkoly, musí být zařazen na začátku investiční přípravy záměru, do doby, kdy ještě není ukončena projektová příprava. To je zajištěno legislativním zařazením procesu před územní řízení. Z praktických zkušeností je jednoznačně potvrzeno, že optimalizační opatření lze nejlépe aplikovat, jestliže pracovník zabývající se životním prostředím je od samého začátku přípravy projektu integrální součástí řešitelského týmu. Podrobněji viz kap 3.

c) Prostor pro konstruktivní optimalizaci záměrů

Cílem procesu EIA je, aby konečné realizované projekty měly přijatelné a co nejmenší dopady na životní prostředí. Časovým prostorem pro optimalizaci se zabýval

předchozí bod. Po metodické stránce je jedním z nástrojů navrhování a posuzování různých variant záměru, které jsou potom předmětem konečného výběru. V praxi je ale tato problematika velmi složitá. Důvodem je především skutečnost, že proces EIA se zabývá pouze environmentálními charakteristikami procesu a nehodnotí technické a ekonomické aspekty. Podrobněji viz kap. 4.

d) Odbornost zpracovávaných podkladů

Vysoká odbornost zpracovávaných podkladů je vstupním požadavkem pro následná rozhodnutí. Základní mantinely určuje zákon definicí povinné osnovy a dalších povinných hodnocení (viz kap. 7 a 8) a ustanovení, že klíčové dokumenty může připravovat pouze osoba, která má autorizaci MŽP. Na této tzv. oprávněné osobě nejvíce závisí volba konkrétních metod a výsledná kvalita dokumentů. Důležitým krokem je systém oponentování dokumentace orgány státní správy, obcemi, veřejností a nakonec nezávislým odborníkem (zpracovatelem posudku). Podrobněji k metodice viz kap. 4 a 5.

e) Zapojení veřejnosti

Kvalita životního prostředí je veřejným statkem a pro jeho ochranu je účelné zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů, tedy i do procesu EIA. Zde jsou jasně vymezeny etapy, ve kterých může veřejnost uplatňovat své návrhy a připomínky a kontrolovat, zda byly zařazeny do výsledného stanoviska. Podrobněji se touto otázkou zabývá kapitola 6.

2.2 ZÁKLADNÍ STRUKTURA PROCESU EIA

Předmětem posuzování vlivů na životní prostředí jsou jednak koncepce, jednak záměry.

A. Posuzování koncepcí

Do kategorie koncepcí patří koncepce ústředních a krajských orgánů státní správy a dále územní plány. Vzhledem k tomu, že se jedná o široká témata a k dispozici jsou často pouze rámcové (koncepční) podklady, zabývá se posuzování především hodnocením, jak jsou v předložené koncepci uplatňovány základní cíle jiných koncepčních materiálů (např. Státní politiky životního prostředí). Současně jsou na základní úrovni hodnocena potenciální rizika realizace koncepce pro jednotlivé složky životního prostředí. Posuzování koncepcí bývá označováno jako tzv. strategické hodnocení vlivu na životní prostředí (SEA). Jedná se o zásadní krok z hlediska prevence dopadů na životní prostředí, protože chyby schválené na úrovni koncepcí se jen obtížně dají napravit na úrovni konkrétních staveb. Podrobně se posuzováním koncepcí zabývá kap. 7.

B. Posuzování záměrů

Záměrem se rozumí konkrétní stavba nebo činnost, u které existuje riziko významných negativních vlivů na životní prostředí. Seznam staveb a činností, které zákonu podléhají, je v příloze zákona. Posuzování záměrů (pro odlišení od koncepcí) se někdy označuje jako tzv. projektová EIA. Do této skupiny patří většina akcí, která se v procesu EIA hodnotí, a právě konkrétní stavby jsou oblastí, kde se nejvíce angažuje veřejnost. Procedurou posuzování záměrů se zabývá kapitola 8.

Procedura hodnocení koncepcí a záměrů se v řadě detailů liší, obecný princip postupu je ale shodný. Jedná se o následující etapy:

1. **Oznámení**
2. **Zjišťovací řízení**
3. **Dokumentace**
4. **Posudek**
5. **Veřejné projednání**
6. **Vydání stanoviska**

Základní pojmy, se kterými se setkáváme v procesu EIA, jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 2: Základní pojmy (zákonem se rozumí zákon č. 100/2001 Sb.)

pojem	charakteristika
autorizované, oprávněné osoby	osoby, které jsou oprávněné ke zpracování dokumentace, posudku nebo oznámení (podle § 7, odst. 4). Tyto osoby jsou vlastníky autorizace podle § 19 zákona. Autorizaci uděluje a odebírá MŽP.
dokumentace	materiál (odborný podklad) předkládaný oznamovatelem příslušnému úřadu a zpracovaný autorizovanou osobou podle § 8 zákona. Náležitosti dokumentace jsou uvedeny v příloze č. 4 zákona. Cílem je odborné posouzení vlivu záměru (variant řešení) na životní prostředí.
dotčené území	území, jehož životní prostředí a obyvatelstvo by mohlo být závažně ovlivněno provedením záměru nebo koncepce.
dotčený územní samosprávný celek	územní samosprávný celek, jehož správní obvod alespoň zčásti tvoří dotčené území
dotčený správní úřad	správní úřad, který hájí zájmy chráněné zvláštními právními předpisy a jehož územně správní obvod alespoň zčásti tvoří dotčené území, a Česká inspekce životního prostředí
koncepce	strategie, politiky, plány nebo programy zpracované nebo zadané orgánem veřejné správy a následně orgánem veřejné správy schvalované nebo ke schválení předkládané.
oznámení	materiál (odborný podklad) předkládaný oznamovatelem příslušnému úřadu podle § 6 zákona. Náležitosti oznámení jsou uvedeny v příloze č. 3 zákona.
oznamovatel	ten, kdo hodlá provést záměr
podlimitní záměr	záměr, který nedosahuje příslušných limitních hodnot, jsou-li uvedeny. Náležitosti oznámení podlimitního záměru jsou uvedeny v příloze č. 3a zákona.
posudek	materiál (odborný podklad) zpracovaný autorizovanou osobou na základě zadání příslušného úřadu. Posudek hodnotí dokumentaci (oznámení) po formální i obsahové stránce. V rámci posudku je vypracován návrh stanoviska. Náležitosti posudku jsou uvedeny v příloze č. 5 zákona.
příslušný úřad	Ministerstvo životního prostředí (§ 21) nebo orgán kraje v přenesené působnosti, v jehož územně správním obvodu je navržen záměr nebo pro jehož územně správní obvod je zpracovávána koncepce (§ 22)
stanovisko	odborný podklad pro vydání rozhodnutí, popřípadě opatření. Stanovisko vydává příslušný úřad na základě všech předchozích etap procesu posuzování vlivů na životní prostředí. Stanovisko předkládá oznamovatel jako jeden z pokladů pro navazující řízení.

screening	formalizovaný proces, který připravuje podklady pro posouzení, jakým způsobem dále postupovat v procesu EIA.
scoping	předběžné posouzení záměru s cílem identifikace hlavních problémových okruhů, doporučení rozsahu posuzování a metodik.
veřejné projednání	projednání dokumentace (oznámení) a posudku na místě předem stanoveném příslušným úřadem. Cílem je umožnění veřejnosti se k probíhajícímu procesu veřejně vyjádřit.
záměr	stavba, činnost a technologie uvedené v příloze č. 1 zákona.
zjišťovací řízení	proces, jehož cílem je zjištění, zda záměr má nebo nemá významný vliv na životní prostředí a zda bude posuzován dále podle zákona (zda bude zpracována dokumentace).

3. LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ PROCESU EIA

- 3.1 Legislativa EIA v České republice a v Evropské unii
- 3.2 Základní účastníci procesu
- 3.3 Předmět hodnocení
- 3.4 Postavení procesu EIA v rámci investiční přípravy

3.1 LEGISLATIVA EIA V ČESKÉ REPUBLICE A V EVROPSKÉ UNII

3.1.1 HISTORICKÝ VÝVOJ

- 1969: Z hlediska celkového vývoje ve světě bylo klíčové přijetí zákona NEPA (*National Environmental Policy Act*) v USA, který poprvé zavedl mezioborovou ochranu životního prostředí.
- 1985: V rámci Evropského společenství byla přijata směrnice 85/337/EEC – Směrnice o hodnocení vlivu různých veřejných a soukromých projektů na životní prostředí (v současné době kodifikována).
- 1991: Přijata konvence ESPOO (viz dále).
- 1992: První právní úprava v rámci naší republiky – zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Tento zákon je nahrazen současnou úpravou, zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů.
- Zákon 100/2001 Sb. byl do této doby celkem 12x novelizován, poslední novela v roce 2012.

3.1.2 SMĚRNICE EIA EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (*EIA DIRECTIVE*)

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (kodifikované znění).
- Kodifikace staré směrnice Rady 85/337/EHS ze dne 27. června 1985.
- Založena na zásadách obezřetnosti a prevence, princip znečišťovatel platí.
- Povolení pro veřejné a soukromé záměry, které by mohly mít významný vliv na životní prostředí, by mělo být vydáno jen po předchozím posouzení jejich případných významných vlivů na životní prostředí. Toto posuzování by mělo být prováděno na základě přiměřených informací poskytnutých oznamovatelem, které mohou být doplněny orgány a veřejností, kterých se uvažovaný záměr může týkat.
- Směrnice se vztahuje na posuzování vlivů těch veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí, které by mohly mít významný vliv na životní prostředí.

Základní body směrnice (kompletní znění viz příloha č. 2):

- *Článek 1:* Definice základních pojmů – záměr, oznamovatel, povolení, veřejnost atd.

- **Článek 2:** Členské státy (ČS) zajistí odpovídající posouzení záměrů, mohou zařadit posuzování do již existujících povolovacích řízení, mohou ve výjimečných případech vyjmout záměr zcela nebo zčásti z ustanovení stanovených směrnicí.
- **Článek 3:** „Posuzování vlivů na životní prostředí vhodným způsobem určí, popíše a posoudí v každém jednotlivém případě a v souladu s články 4 až 12 přímé a nepřímé vlivy záměru na tyto faktory: člověka, faunu a flóru; půdu, vodu, ovzduší, podnebí a krajinu; hmotný majetek a kulturní dědictví; vzájemné působení mezi faktory uvedenými v písmenech a), b) a c).“
- **Článek 4:** V příloze I jsou uvedeny záměry podléhající posouzení, v příloze II jsou uvedeny záměry, kdy určí ČS, zda podléhají posouzení či nikoliv (na základě individuálního přezkoumání nebo prahových hodnot a kritérií stanovených ČS – doporučená kritéria viz příloha III).
- **Článek 5:** Zajištění informací od oznamovatele.
- **Článek 6:** Zapojení dotčených orgánů a veřejnosti (zpřístupnění informací atd.).
- **Článek 7:** Přeshraniční vlivy.
- **Článek 8:** Výsledky jednání a informace shromážděné podle článků 5, 6 a 7 se berou v úvahu v povolovacím řízení.
- **Článek 9:** Informování o vydání rozhodnutí.
- **Článek 10:** Platnost vnitrostátních předpisů.
- **Článek 11:** Možnost veřejnosti přezkoumání rozhodnutí soudem nebo jiným neustranným orgánem.
- **Článek 12, 13:** Výměna informací mezi ČS a Komisí.
- **Článek 14:** Zrušení Směrnice 85/337/EHS.
- **Článek 15, 16:** Obecná ustanovení.

3.1.3 ZÁKON Č. 100/2001 SB., O POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Předmět zákona

Předmět úpravy definuje § 1 takto:

„(1) Zákon v souladu s právem Evropských společenství upravuje posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví (dále jen "posuzování vlivů na životní prostředí") a postup fyzických osob, právnických osob, správních úřadů a územních samosprávných celků (obcí a krajů) při tomto posuzování.

*(2) Posuzování vlivů na životní prostředí **podléhají** v tomto zákoně **vymezené záměry a koncepce**, jejichž provedení by mohlo závažně ovlivnit životní prostředí.*

*(3) Účelem posuzování vlivů na životní prostředí je **získat objektivní odborný podklad** pro vydání rozhodnutí, popřípadě opatření podle zvláštních právních předpisů, a přispět tak k udržitelnému rozvoji společnosti. Tento podklad je jedním z podkladů v řízeních podle zvláštních právních předpisů.“*

Struktura zákona

Základní struktura zákona je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 3: Struktura zákona č. 100/2001 Sb.

část první	posuzování vlivů na ŽP	
hlava I: Posuzování vlivů na ŽP	díl 1 (§ 1-3)	úvodní ustanovení
	díl 2 (§ 4-10)	posuzování vlivů záměru na ŽP (vymezení oznámení, zjišťovacího řízení, dokumentace, posudku atd.)
	díl 3 (§ 10a-10j)	posuzování vlivů koncepce na ŽP
hlava II (§ 11-14b): Posuzování vlivů na ŽP přesahující hranice ČR		
hlava III: Ustanovení společná a přechodná	díl 1 (§ 15-19)	ustanovení společná
	díl 2 (§ 20-23)	výkon státní správy v oblasti posuzování vlivů na ŽP
	díl 3 (§ 24)	ustanovení přechodná
část druhá	změna zákona o ŽP	
část třetí	změna živnostenského zákona	
část čtvrtá	zrušena	
část pátá	účinnost	
příloha 1	Příl. 1	
příloha 2	Zásady pro zjišťovací řízení	
příloha 3	Náležitosti oznámení	
příloha 3a	Oznámení podlimitního záměru	
příloha 4	Náležitosti dokumentace	
příloha 5	Náležitosti posudku	
příloha 6	Náležitosti stanoviska	
příloha 7	Náležitosti oznámení koncepce	
příloha 8	Kritéria pro zjišťovací řízení	
příloha 9	Náležitosti vyhodnocení koncepce z hlediska vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví	
vybraná ustanovení novel		

3.1.4 ESPOO KONVENCE – ÚMLUVA O POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ PŘESAHUJÍCÍCH HRANICE STÁTŮ

- Sjednaná ve finském Espoo dne 25. 2. 1991.
- Vstoupila v platnost 10. 9. 1997.
- Pod záštitou Evropské hospodářské komise OSN (*United Nations Economic Commission for Europe – UNECE*).
- Snahou bylo podpořit posuzování vlivů na životní prostředí jak na národní, tak na mezinárodní úrovni.
- Podepsáno dne 30. 8. 1991 tehdy ještě ČSFR, na Českou republiku přešly závazky z podpisu Úmluvy ke dni 30. 9. 1993.
- Cílem Úmluvy je přijmout všechna vhodná a účinná opatření k prevenci, snížení a omezení významného škodlivého dopadu činností přesahujících hranice států uvedených v dodatku I. této Úmluvy. Každá smluvní strana je proto zavázána přijmout nezbytná právní, administrativní nebo jiná opatření k implementaci ustanovení této Úmluvy.
- Byly přijaty dva dodatky (2001 a 2004).

- V současné době podepsalo smlouvu celkem 30 států, většina členských států EU ratifikovala.
- Klíčové světové ekonomické velmoci se ke smlouvě nepřidaly, např. USA a Ruská federace smlouvu podepsaly, ale neratifikovaly.
- Samostatně viz příloha č. 3.
- Oficiální stránky konvence pod UNECE: <http://www.unece.org/environmental-policy/treaties/environmental-impact-assessment/about-us/espoo-convention.html>

3.2 ZÁKLADNÍ ÚČASTNÍCI PROCESU

A. INVESTOR

Jednotlivec nebo společnost, která připravuje realizaci určité stavby. U řady staveb veřejné infrastruktury je investorem stát (prostřednictvím svých organizací), kraje a obce.

B. ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY

Státní správu v oblasti posuzování vlivů na ŽP vykonávají (a) Ministerstvo životního prostředí (u velkých staveb), (b) orgány kraje (§ 20 zákona). Příslušný úřad vede a organizuje celý proces. Dále se procesu účastí další orgány státní správy, úřady, které podle různých zákonů vykonávají státní správu v určité oblasti (např. Správa národního parku, Báňský úřad, Krajská hygienická stanice, aj.).

Ministerstvo životního prostředí (MŽP)

Základní pravomoci Ministerstva jsou uvedeny v § 21 zákona, mezi základní patří (nejedná se o úplný výčet):

- je ústředním správním úřadem v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí,
- vykonává vrchní státní dozor v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí,
- zajišťuje posuzování záměrů uvedených v **příloze č. 1 sloupcích A** a u záměrů, jejichž oznamovatelem je Ministerstvo obrany, i ve sloupcích B a jejich změn,
- zajišťuje posuzování **konceptů** v případech, kdy dotčené území tvoří celé území kraje nebo zasahuje na území více krajů nebo **na území národního parku nebo chráněné krajinné oblasti** nebo pokud dotčené území tvoří **území celého státu**,
- vede souhrnnou evidenci všech zahajovaných posuzování a evidenci všech vydaných závěrů zjišťovacích řízení a stanovisek,
- **uděluje a odnímá autorizaci**,
- vydává stanovisko k posouzení vlivů provádění politiky územního rozvoje na životní prostředí, stanovisko k posouzení vlivů provádění zásad územního rozvoje na životní prostředí a je dotčeným orgánem při jejich pořizování.

Orgány kraje

Pravomoci orgánů kraje jsou uvedeny v § 22 zákona, mezi základní patří (nejedná se o úplný výčet):

- zajišťují posuzování záměrů uvedených v **příloze č. 1 sloupcích B a jejich změn a záměrů uvedených v § 4 odst. 1 písm. d) a e)**,
- zajišťují posuzování **konceptů** v případech, kdy dotčené území zasahuje výlučně do územního obvodu kraje, není-li příslušné ministerstvo podle § 21 písm. d),
- vydávají stanovisko k posouzení vlivů provádění **územního plánu** na životní prostředí a jsou dotčenými orgány při jeho pořizování.

C. DOTČENÉ OBCE

Obce, které mohou být záměrem ovlivněny nejen přímo (záměr leží na jejich katastru), ale i nepřímo (vliv hluku a imisí, aj.).

D. AUTORIZOVANÁ (OPRÁVNĚNÁ) OSOBA

- Jednotlivec, který na základě zkoušek a dalších předpokladů získal povolení od MŽP zpracovávat dokumentace a posudky.
- Autorizaci upravuje § 19 zákona takto: „Zpracovávat dokumentaci, posudek, oznámení předkládané podle § 7 odst. 4 a zpracovávat vyhodnocení jsou oprávněny **jen fyzické osoby, které jsou držiteli autorizace**. Právnícká osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání se může zavazovat k vypracování těchto dokumentů jen tehdy, pokud pro ni tuto činnost zabezpečuje fyzická osoba, která je držitelem autorizace.“
- **Podmínky autorizace:** bezúhonnost, odborná způsobilost, praxe v oboru v délce minimálně 3 let, plná způsobilost k právním úkonům.
- Odborná způsobilost vyžaduje (i) doklad o ukončeném vysokoškolském vzdělání alespoň bakalářského studijního programu, (ii) doklad o vykonané zkoušce odborné způsobilosti.
- Autorizaci uděluje a odnímá MŽP.
- Autorizace se uděluje na dobu 5 let, prodlužuje se o dalších 5 let, pokud se nezměnily podmínky.
- Autorizace Ministerstva zdravotnictví: „U záměrů uvedených v příloze č. 1 kategorii I a dále u ostatních záměrů, pokud se tak stanoví v závěru zjišťovacího řízení, musí být část dokumentace týkající se **posuzování vlivů na veřejné zdraví** zpracována osobou, která je držitelem osvědčení odborné způsobilosti pro oblast posuzování vlivů na veřejné zdraví. Osvědčení odborné způsobilosti pro oblast posuzování vlivů na veřejné zdraví uděluje a odnímá Ministerstvo zdravotnictví.“ (§ 19, odst. 1).

E. VEŘEJNOST

- Libovolný občan nebo organizace (např. Myslivecké sdružení), který se rozhodne zapojit do procesu.
- Práva fyzické osoby jako veřejnosti: veřejnost se může v rámci procesu několikrát vyjádřit k jednotlivým dokumentům a to:
 - a) písemně k oznámení (do 20 dnů ode dne zveřejnění informace o oznámení, platí i pro koncepte),
 - b) písemně k dokumentaci (do 30 dnů)

- c) písemně k posudku (do 30 dnů),
- d) ústně k posudku i dokumentaci v rámci veřejného projednání.
- Právnícké osoby se mohou vyjádřit stejně jako fyzické osoby písemně i ústně (viz výše). Účastníky jsou především různá občanská sdružení.
- Podrobněji je otázka zapojení veřejnosti uvedena v kap. 6.

3.3 PŘEDMĚT HODNOCENÍ

ZÁMĚRY KATEGORIE I. A II. PODLE PŘÍLOHY 1

- Zákon rozděluje záměry do dvou kategorií I a II.
- Záměry kategorie I jsou záměry vždy podléhající posouzení (zpracování dokumentace), záměry kategorie II jsou záměry vyžadující zjišťovací řízení.
- Záměry jsou uvedeny v příloze č. 1 zákona č. 100/2001 Sb., v platném znění.
- Ukázky záměrů z jednotlivých odvětví jsou uvedeny v následující tabulce (záměry nejsou přesně citovány podle příloh, cílem je pouze ukázka možných záměrů).

Tabulka 4: Příklady záměrů v příloze č. 1

odvětví	záměr - kategorie I	záměr - kategorie II
lesnictví	trvalé odlesnění nebo zalesnění nelesního pozemku o ploše od 25 ha	trvalé nebo dočasné odlesnění plochy od 5-25 ha
vodní hospodářství	přehrady, nádrže aj. s objemem vody přes 10 mil. m ³	přehrady, nádrže aj. s objemem vody přes 100 tis. m ³
	vodohospodářské úpravy - odvodnění, závlahy aj. na ploše nad 50 ha	vodohospodářské úpravy - odvodnění, závlahy aj. na ploše do 10-50 ha
		úpravy toků, opatření proti povodním významně měnící charakter toku a ráz krajiny
	čistírny odpadních vod na 100 tis. ekvivalentních obyvatel	čistírny odpadních vod od 10 tis. do 100 tis. ekvivalentních obyvatel
zemědělství	chov hospodářských zvířat s kapacitou nad 180 DJ (1 DJ = 500 kg živé hmotnosti)	chov hospodářských zvířat s kapacitou 50-180 DJ
těžba	těžba ropy nad 50t/den, zemního plynu nad 50 000 m ³ /den	
	těžba černého uhlí - nový dobývací prostor	těžba uhlí nad 100 tis. t/rok
	těžba uranu, úprava uranové rudy	těžba a úprava rud včetně odkališť, kalových polí aj.
energetika	zařízení s jadernými reaktory (cca vše co se týká jaderné energie)	vodní elektrárny s výkonem nad 50 MWe
	nadzemní vedení el. energie o napětí od 110 kV a délce nad 15 km	větrné elektrárny s výkonem nad 500 kWe
	dálkové produktovody (plyn, ropa, pára) nad 20 km a průměru nad 800 mm	dálkové produktovody (plyn, ropa, pára) nad 5 km a průměru 300-800 mm
	rafinerie ropy	

metalurgie	zařízení k výrobě surového železa a oceli	
průmysl	závody na výrobu buničiny ze dřeva	průmyslové provozy na zpracování železných kovů
	závody na výrobu papíru a lepenek s kap. vyšší než 200 t/den	závody na výrobu papíru a lepenek (projekty nezařazené v kat. I)
	cementárny, vápenky	strojírenská nebo elektrotechnická výroba s výrobní plochou nad 10 000 m ²
	zařízení k výrobě základních organických a anorganických chemikálií	výroba nebo zpracování polymerů a syntetických kaučuků
	výroba biocidů, pesticidů, prům. hnojiv	výroba mýdel atd.
	zařízení k výrobě výbušnin	pivovary s kapacitou od 100 000 hl/rok
		lihovary s kapacitou od 5 000 hl/rok
doprava	letiště se vzletovou dráhou více jak 2100 m	letiště se vzletovou a přistávací dráhou do 2 100 m
	novostavby, rozšiřování a přeložky dálnic a rychlostních silnic, silnic o čtyřech a více jízdních pruzích	novostavby, rozšiřování a přeložky silnic všech tříd a místních komunikací I. a II. třídy (záměry neuvedené v kat. I)
		tramvajové, podzemní nebo speciální dráhy vč. lanovek
odpady	zařízení k odstraňování nebezpečných odpadů	Zařízení ke skladování, úpravě nebo využívání nebezpečných odpadů; zařízení k fyzikálně-chemické úpravě, energetickému využívání nebo odstraňování ostatních odpadů.
	zařízení k odstraňování ostatních odpadů nad 30 000 t/rok	
ostatní		sportovní areály na ploše nad 1 ha

3.4 POSTAVENÍ PROCESU EIA V RÁMCI INVESTIČNÍ PŘÍPRAVY

Investiční příprava záměrů je složitý proces navazujících kroků, ve kterém dochází k postupnému upřesnění všech parametrů záměru a kompatibility s požadavky jednotlivých složkových zákonů. Investiční příprava ale musí vycházet z předchozích koncepčních kroků, jako jsou samostatné resortní koncepce a především územní plánování všech stupňů. Proces EIA zasahuje do obou fází:

- **Koncepce** ústředních a krajských orgánů a územní plány jsou posuzovány strategickým hodnocením – hodnocení koncepcí (SEA) – kapitola 7
- **Hodnocení konkrétních záměrů** – tzv. projektová EIA – kapitola 8

V následující části jsou rámcově uvedeny jednotlivé kroky investiční přípravy záměrů, aby bylo lépe patrné postavení procesu EIA. Cílem je zdůraznit, že EIA je zařazena na začátek procesu, aby mohla efektivně zasáhnout do přípravy záměru. Současně je ale třeba si uvědomit, že pracuje s prvotními, rámcovými podklady, které se v dalším průběhu přípravy upřesňují.

3.4.1 INVESTIČNÍ ZÁMĚR – TECHNICKÁ STUDIE

Na každý záměr je zpracována průvodní technická studie, která je základním podkladem do dalších stupňů investiční přípravy, včetně procesu EIA. Je zde specifikováno umístění záměru, předběžné bilanční odhady (vstupy a výstupy), odhady nákladů atd. Zadavatelem této studie je investor záměru.

3.4.2 POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽP (EIA)

Technická studie je základním podkladem pro zpracování oznámení, popř. dokumentace podle zákona č. 100/2001 Sb. Příslušný orgán státní správy vydá na základě výsledků celého procesu stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí (§ 10 zákona). Toto stanovisko pak předkládá oznamovatel (investor) jako jeden z podkladů do dalších řízení.

3.4.3 ÚZEMNÍ ŘÍZENÍ

- Územní řízení se řídí zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), § 84-96a.
- **Účastníky řízení** jsou a) žadatel, b) obec, na jejímž území má být požadovaný záměr uskutečněn a dále (i) vlastník pozemku nebo stavby, na kterých má být záměr uskutečněn, (ii) osoby, jejichž vlastnické nebo jiné věcné právo k sousedním stavbám anebo sousedním pozemkům nebo stavbám na nich může být územním rozhodnutím přímo dotčeno a (iii) osoby, o kterých tak stanoví zvláštní právní předpis.
- K žádosti o vydání územního rozhodnutí přikládá žadatel **Dokumentaci pro územní rozhodnutí (DÚR, viz dále)** a mnoho dalších dokladů a stanovisek, popř. rozhodnutí dotčených orgánů. Jedním z podkladů je i stanovisko podle zákona č. 100/2001 Sb. a dokumentace vlivů na ŽP.
- Podrobně upravuje posuzování vlivů na ŽP v územním řízení § 91 zákona č. 183/2006 Sb.
- Na základě územního řízení vydává příslušný stavební úřad **územní rozhodnutí**.
- „*Územním rozhodnutím stavební úřad schvaluje navržený záměr a stanoví podmínky pro využití a ochranu území, podmínky pro další přípravu a realizaci záměru, zejména pro projektovou přípravu stavby ...*“ (§ 92, odst. 1).

Dokumentace pro územní rozhodnutí (DÚR)

V rámci územního řízení je zpracovávána Dokumentace pro územní rozhodnutí (DÚR). Náležitosti dokumentace jsou stanovené přílohou č. 4 vyhlášky 503/2006 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení, veřejnoprávní smlouvy a územního opatření (viz následující tabulka). Objednavatelem dokumentace je investor.

Tabulka 5: Náležitosti DUR (dokumentace k žádosti o vydání rozhodnutí o umístění stavby nebo zařízení) nebo rozhodnutí o změně stavby a o změně vlivu stavby na využití území

A. úvodní údaje		
B. Průvodní	1. Charakteristika území a	poloha v obci - zastavěná část - nezastavěná část obce,
		údaje o vydané (schválené) územně plánovací dokumentaci,

zpráva	stavebního pozemku	údaje o souladu záměru s územně plánovací dokumentací,	
		údaje o splnění požadavků dotčených orgánů,	
		možnosti napojení stavby na veřejnou dopravní a technickou infrastrukturu,	
		geologická, geomorfologická a hydrogeologická charakteristika, včetně zdrojů nerostů a podzemních vod, území pro zvláštní zásahy do zemské kůry a poddolovaných území,	
		poloha vůči záplavovému území,	
		druhy a parcelní čísla dotčených pozemků podle katastru nemovitostí,	
		přístup na stavební pozemek po dobu výstavby, popřípadě přístupové trasy,	
		zajištění vody a energií po dobu výstavby.	
2. Základní charakteristika stavby a jejího využívání			
3. Orientační údaje stavby			
C. Souhrnná technická zpráva	1. Popis stavby	(technické hledisko)	
	2. Stanovení podmínek pro přípravu výstavby	provedené a navrhované průzkumy, geologické a hydrogeologické podmínky	
		ochranná pásma, hranice CHÚ – zvláštní zřetel na kulturní památky, pam. rezervace, zóny atd.	
		asanace, bourací práce, kácení porostů	
		zábory ZPF, PUPFL	
		územně technické podmínky území, koordinace výstavby související stavby, bilance zemních prací	
	3. Provoz	
		odpady	
		voda	
		ovzduší	
		hluk	
	...		
	4. Požární ochrana		
	5. Bezpečnost provozu		
	6. Užívání stavby osobami s omezenou schopností pohybu a orientace		
	7. Popis vlivu stavby na ŽP a ochranu zvláštních zájmů	Vliv na zdraví nebo na ŽP	
		Ochrana přírody a krajiny, vodních zdrojů, léčebných pramenů	
Ochranná a bezpečnostní pásma			
8. Ochrana stavby před negat. účinky vnějšího prostředí	Povodně		
	Sesuvy půdy		
	Poddolování		
	Seizmicita		
	Radon		
Hluk			
9. Civilní ochrana		
D. Výkresová dokumentace			
E. Dokladová část			

3.4.4 STAVEBNÍ ŘÍZENÍ

- Stavební řízení se řídí zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).
- V rámci stavebního řízení investor předkládá **Dokumentaci pro stavební povolení (DSP)**. Obsah a rozsah dokumentace pro stavební povolení definuje vyhláška č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, v příloze 1, nebo vyhláška č. 146/2008, o rozsahu a obsahu projektové dokumentace dopravních staveb. Dokumentaci zpracovává oprávněná osoba – projektant.
- Pro záměry vyžadující ohlášení (jednoduché stavby, terénní úpravy) se předkládá **Dokumentace pro ohlášení stavby (DOS)**, jejíž obsah je také předmětem vyhlášky č. 499/2006 Sb.
- Na základě stavebního řízení je záměru vydáno **stavební povolení**.
- *„Ve stavebním povolení stavební úřad stanoví podmínky pro provedení stavby, a pokud je to třeba, i pro její užívání. Podmínkami zabezpečí ochranu veřejných zájmů a stanoví zejména návaznost na jiné podmiňující stavby a zařízení, dodržení obecných požadavků na výstavbu, včetně požadavků na bezbariérové užívání stavby, popřípadě technických norem.“ (§ 115, odst. 1).*

3.4.5 REALIZACE – KOLAUDACE

- Po vydání stavebního povolení následují další Dokumentace (př. dokumentace pro zadání stavby, dokumentace pro provedení stavby, realizační dokumentace stavby), na jejichž základě dojde k vlastní realizaci záměru.
- Kolaudační souhlas vydává příslušný stavební úřad (podrobněji viz stavební zákon).

4. METODY HODNOCENÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

- 4.1 Společenská východiska a determinace
- 4.2 Systémový přístup k hodnocení životního prostředí
- 4.3 Základní metodický postup
- 4.4 Varianty řešení a jejich hodnocení

4.1 SPOLEČENSKÁ VÝCHODISKA A DETERMINACE

Proces EIA je preventivním legislativním a rozhodovacím nástrojem ochrany životního prostředí. Je součástí právního řádu a systému řízení společnosti. Promítají se v něm cíle a priority, kterých chce daná společnost dosáhnout. Stanovení těchto cílů a priorit je závislé na celkovém politickém systému i na momentální politické konstelaci.

Tuto skutečnost je třeba si zcela jasně uvědomit. EIA není exaktním vědeckým rozhodovacím modelem, ale živým společenským systémem, stejně jako ostatní zákony, organizace a další atributy společnosti.

Pro proces EIA je charakteristická následující skutečnost. V základní rovině hodnocení fyzikálních, chemických i biologických faktorů jednotlivých složek životního prostředí lze dosti exaktně definovat vlivy, ke kterým v rámci daného záměru dojde. Hluková zátěž okolí, maximální koncentrace škodlivin v inverzním období, čistota vody v řece, snížení vydatnosti vodního zdroje, kontaminace půdy a jiné parametry jsou na základě dnešních znalostí modelovány velmi přesně a tvoří základní vstupní podklady pro další rozhodování. Vytvářejí mantinely, ve kterých by se další rozhodování mělo pohybovat.

Ale stanovení priorit, tj. určení, které složce přisoudíme při konečném výběru variant větší důležitost, je již společenským procesem. Priority jsou závislé zejména na:

- **Místní situaci** – např. drobný les v málo zalesněné nížině je chápán jako vyšší priorita, nežli stejně velký les na horách
- **Časovém vývoji** – např. priorita protipovodňových opatření v období bez povodní a po ničivé povodni
- **Zájmové skupině lidí** – např. priorita výstavby dálnice pro řidiče je jiná, než pro obyvatele, žijící v těsné blízkosti

Lze shrnout, že proces EIA v sobě integruje přípravu fundovaných odborných podkladů a prostor pro diskusi o prioritách jednotlivých zájmových skupin. Výstup EIA je podkladem pro rozhodování správních orgánů.

Proces EIA = příprava odborných podkladů + prostor pro diskusi o prioritách

Nepochopení tohoto základního principu vede k různým kritikám procesu EIA, kdy se od něj požaduje „konečné, vědecké, spravedlivé...“ rozhodnutí o záměrech, což není jeho poslání a není ani v jeho možnostech. Konečné rozhodnutí musí být vždy společenským, politickým aktem. Důležité je nakolik respektuje mantinely vlivu na

životní prostředí dané objektivními metodami a zda je založeno na demokratických principech.

4.2 SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP K HODNOCENÍ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Vzhledem k tomu, že se na problematice životního prostředí podílí řada oborů, jsou zde využívány metodické postupy jednotlivých disciplín (fyziky, chemie, meteorologie, pedologie, hygieny, ekologie aj.). Existuje zde ale metodické pojitko velmi důležité pro zajištění komplexního pohledu. Tím je tzv. systémový přístup.

SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP

V obecné mluvě „vnést do něčeho systém“ znamená udělat tam pořádek, seřadit věci nebo děje podle určitého obecného schématu. Studium složitých soustav bylo zjištěno, že existují některé obecné vlastnosti, které jsou společné všem systémům, ať se jedná o stroj, továrnu, živý organismus nebo planetární soustavu. Popisem těchto souvislostí se zabývá teorie systémů.

Systém je soubor pravidelně na sebe působících a vzájemně na sobě závislých složek, které tvoří jednotný celek.

Systémy mají některé společné obecné vlastnosti. Z nich uvádíme následující:

- a) **Celek je něco více než součet jeho částí.** Toto „více“ znamená jinou kvalitu, tj. jiný komplex vlastností než vlastnosti jednotlivých částí celku. Tento princip je zcela zásadní při hodnocení vlivů na životní prostředí. Z něho např. vyplývá, že ekosystém lesa se všemi svými vazbami je jinou kvalitou, než jen soubor druhů, které v něm žijí. Z tohoto principu vyplývá i obtížnost volby vhodných indikátorů pro nějaký vliv.
- b) **Systémy jsou většinou stupňovitě (hierarchicky) uspořádány,** každý systém představuje prvek systému vyššího řádu (supersystému) a prvky systému obvykle představují systémy nižšího řádu (subsystému). Hierarchické upořádání se projevuje v popisu životního prostředí. Rozdělení na základní složky a dále na dílčí složky různých úrovní se může podle typu záměru lišit. Rozdělení na základní složky podle zákona je uvedeno v kap. 9. Hierarchická struktura je i základem pro správný přístup ke konečnému vyhodnocování variant. Jako příklad je možné uvést metodu tzv. rozhodovacího stromu (příloha č. 5).
- c) **Systém (celek) a jeho prvky (části) se vzájemně ovlivňují a podmiňují.** To znamená, že celek spoluurčuje funkce svých částí a naopak existence celku je podmíněna funkcemi jeho částí. Toto pravidlo vymezuje provázanost všech složek životního prostředí a nutnost posuzovat nejen samostatné složky, ale vztahy mezi nimi. Např. odlesnění pozemku bude mít vliv nejen na ekosystém lesa, ale změnou odtokových poměrů může způsobit povodně místní vodoteče. Jedná se o nutnost hodnotit následné a nepřímé děje.
- d) **Systém se vyznačuje nejen vnitřními vztahy, ale i vztahy ke svému okolí (vnějšími vztahy).** Oba typy vztahu (vnitřní a vnější) se vzájemně ovlivňují.
- e) **Systém má vstup a výstup.** Okolí působí na systém na vstupech systému (podnět, vstupní signál), systém působí na okolí na výstupech (reakce, výstupní signál). Systém si s okolím vyměňuje hmotu, energii a informace. Základní hmotová a energetická

bilance je součástí vstupních údajů o záměru (kap. B dokumentace). Její rozsah je daný charakterem záměru.

Další používané pojmy při popisu systému:

- **struktura** = způsob uspořádání (organizace) vztahů mezi prvky systému
- **okolí (prostředí)** = množina prvků ležících mimo systém, které mají vztah k prvkům systému
- **vazba** = hmotné nebo nehmotné (informační) spojení mezi prvky systému
- **zpětná vazba** = vazba mezi výstupem a vstupem téhož prvku, která způsobuje, že vstup je závislý na výstupu
- **chování systému** = způsob reakce systému na podněty z okolí.

Se systémovým přístupem souvisí i systémová klasifikace jednotlivých vlivů záměrů na životní prostředí. Vzhledem k tomu, že se jedná o rozsáhlou a stěžejní problematiku, je jí věnována samostatná kapitola 5.

4.3 ZÁKLADNÍ METODICKÝ POSTUP

4.3.1 SLED METODICKÝCH KROKŮ

Při hodnocení lze vymezit tyto základní postupné metodické kroky:

- a) **shromáždění základních podkladů o hodnoceném záměru** – základní údaje o záměru poskytuje oznamovatel. Jedná se většinou o technickou studii v různém stupni podrobnosti.
- b) **výběr a definice variant** – výběr variant je klíčovým krokem a je mu věnována samostatná podkapitola 4.4.
- c) **screening a scoping** – jedná se orientační hodnocení, jehož cílem je vytipovat hlavní problémové okruhy, na které je třeba se dále soustředit. Současně se posuzuje i rozsah potřebného hodnocení.
- d) **hodnocení vlivů na jednotlivé složky prostředí** – probíhá podle specializovaných metodik jednotlivých vědních oborů, které se danou složkou zabývají (klimatologie, hydrologie, geologie, botanika atd.). Základní přehled je v kap. 9.
- e) **syntéza výsledků** – posuzování vzájemných vztahů mezi jednotlivými složkami, hodnocení podle dalších hledisek klasifikace vlivů
- f) **celkové vyhodnocení variant** – základní výstup, ze kterého vychází závěr celého hodnocení (kap. 4.4)

4.3.2 ZÁKLADNÍ TYPY HODNOCENÍ

Při hodnocení kterékoliv složky životního prostředí nebo i při syntéze výsledků lze z metodického hlediska vyčlenit dva základní typy:

A) Expertní hodnocení

Příslušný odborník na základě svého komplexního posouzení všech známých skutečností rozhodne o přijatelnosti varianty. Jedná se o základní postup, který je uplatňován v rozhodovacích procesech a kterým postupují investoři, projektanti,

odborníci na jednotlivé oblasti a konečně i orgány státní správy při schvalování na všech stupních investiční přípravy. Proto musí být tento způsob prvořadý i v rámci tohoto hodnocení.

Nevýhodou tohoto postupu bývá malá transparentnost, protože v řadě případů není zřejmé, na základě čeho bylo dané rozhodnutí učiněno. Proto bývá při projednávání často požadováno, aby závěry byly doloženy číselnými údaji, čímž přecházíme k druhému typu hodnocení.

B) Rozhodování na základě vybraných indikátorů

Rozhodování vychází z předpokladu, že pro každý hodnocený jev lze vybrat reprezentativní číselný indikátor (nebo skupinu indikátorů), jejichž hodnota je pokladem pro rozhodování. Výhodou je, že správně nastavený indikátor představuje určitou reálnou hodnotu a činí tak hodnocení srozumitelnější. Do této skupiny lze zařadit i různé typy multikriteriálního hodnocení. Nevýhodou je, že jedno číslo nemůže nikdy postihnout celkovou složitost problému, a to především u takových oblastí, jako je ochrana obyvatel a ochrana přírody.

Optimálním řešením se jeví kombinace obou postupů. Základem je expertní hodnocení doplněné o skupiny indikátorů, které toto hodnocení zpřehledňují. Zde je vhodné využít např. různé mapové podklady o území a pomocí nástrojů GIS sestavit řadu vhodných indikátorů vlivu variant na životní prostředí (Anděl et al., 2006).

4.4 VARIANTY ŘEŠENÍ A JEJICH HODNOCENÍ

4.4.1 NÁVRH VARIANT ZÁMĚRU PRO HODNOCENÍ

Předpokladem pro optimalizaci záměru je jeho posuzování ve variantách, které se mohou lišit jak po technické stránce, tak z hlediska zahrnutých opatření na ochranu životního prostředí.

Varianty se mohou lišit v zásadních oblastech nebo i v detailech, v časovém horizontu, ke kterému se vztahují, a v praxi vzniká často velmi složitý a nepřehledný systém navržených variant a podvariant. Varianty můžeme klasifikovat podle různých hledisek. Pro hodnocení je zásadní rozdělení do dvou základních skupin na varianty bez projektu a varianty navržené.

Klasifikace variant

A. Varianty bez projektu (nulové varianty, no-action)

Nulová varianta popisuje stav životního prostředí, který nastane v případě, že nebude hodnocený záměr realizován. Hodnocení nulové varianty je povinné.

Je zásadním omylem, jestliže se nulová varianta automaticky považuje za popis současného stavu. Tato situace může u některých záměrů nastat, ale neplatí to obecně. Životní prostředí představuje velmi dynamický propojený systém a nerealizace určitého záměru se může významně negativně projevit jiným způsobem. Např. nepostavení obchvatu obce povede ke zvýšení hlukové a imisní zátěže obyvatel podél stávající silnice, nerealizace protipovodňových opatření může způsobit katastrofickou destrukci obcí, nepostavení spalovny odpadů povede k jiným vlivům na životní prostředí v souvislosti s jinými způsoby nakládání s odpady. Důležité je i časové hledisko. Každý záměr se

hodnotí k termínu uvedení do provozu (nebo i dalším předepsaným časovým horizontům). Takže nulová varianta musí rovněž hodnotit stav životního prostředí ke stejnému termínu (nikoliv k současnosti).

Z praxe lze uvést, že nulové varianty jsou posuzovány často velmi formálně a nedostatečně a při konečném rozhodování nejsou odpovídajícím způsobem a rovnoprávně zohledněny.

B. Varianty navržené (technické, projektové aj.)

Navržené varianty jsou předkládány investorem záměru. Podle typu záměru a způsobu předchozího výběru může být navržena 1 nebo více variant.

Varianty se většinou liší technickým provedením, nebo i rozsahem předpokládaných ochranných a kompenzačních opatření ve vztahu k životnímu prostředí.

Pro úplnost je třeba uvést, že v literatuře je možné se setkat i s dalšími pojmy, např.:

- nultá varianta projektu (aktivní nulová varianta, active zero-variant) – jako varianta základního technického řešení bez navržených vedlejších ochranných a kompenzačních opatření jak z hlediska environmentálního, tak sociálního. V praxi se s touto variantou většinou nesetkáme, protože všechny předkládané varianty již obsahují základní opatření vyplývající z legislativy.
- Optimální varianta z hlediska ochrany životního prostředí – z obecného hlediska se nemůže jednat o vstupní variantu, protože již předjímá výsledek, který má být potvrzen teprve hodnocením. Varianta může být hodnocena, ale v žádném případě by neměla být takto označena.

Navrhování variant

Varianty pro hodnocení navrhuje předkladatel záměru. K nim se při hodnocení přidá povinně nulová varianta.

Náměty na další varianty záměru, které by bylo vhodné posoudit, může předkládat jakýkoliv účastník procesu EIA (orgán státní správy, obec, občanská sdružení, jednotliví občané aj.). O tom, zda tyto další varianty budou posuzovány, rozhodne příslušný úřad ve fázi zjišťovacího řízení. Jedná se o velmi citlivou záležitost, protože se tím přikazuje investorovi nechat posoudit varianty, které neměl původně v úmyslu realizovat. Tím se investor zatěžuje ekonomicky i časově. Aby tento postup příslušného orgánu měl smysl, musí doplněné varianty splňovat tyto základní požadavky:

- zajišťovat naplnění technického (výrobního) cíle záměru
- být technicky a ekonomicky reálné
- nesmí být v rozporu s platnými územními plány
- od původních variant by se měly lišit v parametrech, u kterých je zřejmý potenciál z hlediska pozitivních dopadů na životní prostředí
- srovnatelnost z hlediska dostupných informací nutných pro hodnocení

4.4.2 PRINCIPY HODNOCENÍ VARIANT

Všechny varianty, které jsou zařazeny do procesu hodnocení, musí být posouzeny stejně jak z hlediska metodik, tak podrobnosti, aby výsledky byly vzájemně srovnatelné.

Nejdříve je hodnocen vliv na jednotlivé složky životního prostředí a dále následuje celkové vyhodnocení z hlediska všech složek. Tato část hodnocení je bezesporu

nejobtěžnější, jelikož se zde prolínají vlivy na různé složky životního prostředí (voda, půda, biota, obyvatelstvo aj.) a je nutné porovnat jejich celkovou důležitost, tj. stanovit priority. Jak již bylo uvedeno, do stanovení priorit se promítají socioekonomické i politické vlivy.

Přijatelnost a pořadí vhodnosti variant

Při konečném hodnocení variant je třeba odpovědět na dvě otázky:

1. **Rozhodnutí o přijatelnosti varianty** – jedná se o klíčovou otázku při hodnocení variant a základním kritériem je soulad s legislativou. Teprve tehdy, když je varianta z hlediska vlivu na životní prostředí principiálně přijatelná, lze uvažovat o porovnávání s dalšími hledisky (ekonomické, sociální aj.). Rozhodnutí o přijatelnosti a podmínkách přijatelnosti je také výstupem rozhodování orgánů státní správy. Mohou nastat libovolné situace, přijatelné mohou být všechny navržené varianty, některé nebo žádná.

Jedná se o absolutní rozhodnutí ANO/NE (v praxi ano – za jakých podmínek, ne – za žádných podmínek).

2. **Rozhodnutí o pořadí přijatelnosti variant** – jedná se o relativní porovnání navržených variant mezi sebou. Výstupem je pořadí přijatelnosti z environmentálního hlediska. Toto hodnocení je důležité při srovnávání variant podle technických, ekonomických i dalších hledisek.

4.4.3 POUŽÍVANÉ METODY PRO CELKOVÉ HODNOCENÍ VARIANT

Metody, které se v praxi používají při porovnání variant lze rozdělit do tří hlavních skupin, které se vzájemně kombinují:

A. Slovní hodnocení

Zahrnuje přehledné srovnání vlivů pro jednotlivé složky životního prostředí, popis kladných a záporných hledisek a celkové vyhodnocení. Expertní slovní hodnocení využívá všech dílčích dostupných podkladů a celkové erudice zpracovatele dokumentace. Tato forma je základní a povinná v každé dokumentaci. I při využití dalších pomocných nástrojů musí být vždy i slovní zhodnocení.

B. Dílčí formalizované postupy

Jako pomůcka při celkovém hodnocení se používají různé dílčí formalizované postupy. Dále bude uvedeno několik příkladů:

- **Tabulky indikátorů**

Vybrané indikátory pro jednotlivé složky životního prostředí se vzájemně tabulkově porovnávají a hodnotí se, kolikrát je která varianta nejlepší.

- **Formalizované hodnocení přijatelnosti**

Při expertním hodnocení je přijatelnost varianty z hlediska vlivu na hodnocenou složku životního prostředí vyjadřována různým slovním popisem, který nemusí být vždy jasný. Cestou k získání jednoznačných vyjádření je formalizace postupu. Jako příklad je možné uvést (Anděl et al. 2006):

- Je definována veličina **přijatelnost varianty (a)**, která ve zvolené stupnici vyjadřuje sumární názor experta na přijatelnost hodnocené varianty z hlediska jejího vlivu na posuzovanou složku.
- Přijatelnost (a) může nabývat libovolných hodnot v intervalu /0;1/, kde hodnota 0,0 reprezentuje zcela nepřijatelný záměr, hodnota 1,0 reprezentuje záměr zcela přijatelný, bez výhrad (hodnoty se udávají s přesností 0,1).
- Hodnoty přijatelnosti se pro grafické vyjádření sdružují do 5 kategorií (A1 až A5). Základní stupnice je uvedena v následující tabulce.
- Výsledky je možné využít v tabulkové podobě, nebo v kombinaci s nástroji GIS jako poklad pro mapové výstupy a pro další typy hodnocení (např. rozhodovací strom – viz dále).

Tabulka 6: Základní charakteristika přijatelnosti variant (záměru) (Anděl et al., 2006)

kategorie přijatelnosti	přijatelnost (a)	přijatelnost (celkově)	charakteristika	barevné označení	stupeň
A5	1,0 – 0,81	vysoká	záměr zcela přijatelný, bez výhrad	tmavě zelená	5
A4	0,8 – 0,61	nadprůměrná	záměr přijatelný s dílčími výhradami	světle zelená	4
A3	0,6 – 0,41	průměrná	záměr přijatelný s většími výhradami, za opatření běžného rozsahu	žlutá	3
A2	0,4 – 0,21	podprůměrná	záměr přijatelný pouze s velkými výhradami, za mimořádných opatření, hranice přijatelnosti	oranžová	2
A1	0,2 – 0,0	žádná	záměr nepřijatelný, hledání kompromisů krajně obtížné, pokud nepřijatelný bez výjimky potom a=0,0	červená	1

• Rozhodovací strom

Expertnímu rozhodování je často vytýkána malá transparentnost, to znamená, že není často zcela zjevné, jakým způsobem se všechna hlediska promítla do konečného stanoviska. Jako možné řešení je zde navržena určitá formální modifikace, která přispěje k jednoznačnosti vyjádření experta a k celkově vyšší srozumitelnosti pro účastníky procesu. Postup spočívá v kvantifikaci přijatelnosti varianty vyplněné ve formě rozhodovacího stromu.

Rozhodovací strom je formalizované schéma, ve kterém jsou hierarchicky uspořádány jednotlivé složky – podsložky – prvky životního prostředí. V reálné praxi se jedná o čtyři až pět úrovní. Konečným výstupem je zhodnocení celkové přijatelnosti a pořadí výhodnosti jednotlivých variant.

V první hierarchické úrovni jsou základní hlediska pro posuzování záměrů: hledisko technické, ekonomické, environmentální, územní. Přestože tato metodika se zabývá pouze environmentálními hledisky, lze zcela analogicky dále členit i hlediska ostatní.

Druhou hierarchickou úrovní (tedy první v environmentální oblasti) jsou jednotlivé základní složky životního prostředí (obyvatelstvo, ovzduší, voda, půda, biota atd.). Tyto

složky se dále dělí na podsložky a prvky (např.: environment – voda – voda povrchová – vodárenské toky).

Rozhodovací strom může používat různé členění v závislosti na hodnoceném záměru a místních podmínkách. Rozhodovací strom sestavuje řešitel. Příklad rozhodovacího stromu je uveden v příloze č. 5.

5. KLASIFIKACE VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

5.1 Obecné principy a význam klasifikace vlivů

5.2 Hodnocení podle jednotlivých hledisek

5.1. OBECNÉ PRINCIPY A VÝZNAM KLASIFIKACE VLIVŮ

V procesu EIA se zabýváme posuzováním vlivů lidské činnosti na životní prostředí. Popis těchto negativních vlivů, které bývají označovány jako *impakty* (z ang. *impact* – vliv, působení), není jednoduchý. Důvodem je především skutečnost, že se na ně můžeme dívat z nejrůznějších hledisek a tato hlediska se v praxi vzájemně kombinují.

V § 5 zákona je uvedeno, že „*Posuzování zahrnuje zjištění, popis, posouzení a vyhodnocení předpokládaných přímých a nepřímých vlivů provedení i neprovedení záměru na životní prostředí.*“

V příloze č. 9 zákona (Náležitosti vyhodnocení koncepce) je v bodě 7 uvedeno posoudit „*Závažné vlivy (včetně sekundárních, synergických, kumulativních, krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých, trvalých a přechodných, pozitivních a negativních vlivů)...*“

Následující část se zabývá klasifikací hledisek pro posuzování vlivů na životní prostředí. Závazná klasifikace není zákonem definována a je možné k ní přistupovat různými způsoby. Zde byla zvolena klasifikace podle 10 základních hledisek, se kterými se nejčastěji v praxi setkáváme.

1. **Původce vlivu**
2. **Cílový objekt působení**
3. **Fáze realizace**
4. **Provozní režim vlivu**
5. **Podle vazby vlivu**
6. **Součinnost s jinými vlivy**
7. **Doba trvání**
8. **Prostorový rozsah působení**
9. **Vratnost děje**
10. **Konečný důsledek pro objekt**

Tyto klasifikace nejsou samoučelné. Vytváří myšlenkovou osnovu při praktickém hodnocení vlivu libovolné stavby nebo činnosti. U každého záměru a každého vlivu, který způsobuje, bychom měli být schopni jej zařadit podle všech popsaných hledisek. Je třeba si uvědomit, že tím získáváme složitou, mnohonásobně se překrývající matici, kde vyhodnocení všech možných kombinací není reálně možné. Z toho potom vyplývá důležitost předběžných etap v hodnocení (tzv. screeningu a scopingu), ve kterých je třeba stanovit klíčové vlivy a těm věnovat pozornost v konečném vyhodnocení.

5.2 HODNOCENÍ PODLE JEDNOTLIVÝCH HLEDISEK

5.2.1 HODNOCENÍ PODLE PŮVODCE VLIVU

Jedná se o základní klasifikaci a vychází z druhu lidské činnosti, která je zdrojem impaktu. Jako původce (zdroj) vlivu je označován určitý druh činnosti, nikoliv právnická či fyzická osoba, která chce záměr realizovat. Ta je z hlediska zákona EIA označována jako oznamovatel, z hlediska investičního procesu jako investor.

Podle typů činnosti jsou v zákoně definovány záměry, které podléhají posuzování vlivů na životní prostředí (příloha č. 1 zákona, přehledně tab. 4 v kap. 3.3).

Patří sem záměry ze všech základních odvětví hospodářské činnosti:

- **osídlení** – výstavba sídel, urbanizace
- **těžba nerostných surovin**
- **energetika**
- **průmysl**
- **zemědělství**
- **lesnictví**
- **vodní hospodářství**
- **rekreace**

Každý druh činnosti má své specifické vlivy na životní prostředí a z toho vyplývající i specifické metodické postupy. Jedná se o odborně složité a rozsáhlé oblasti a to vyžaduje i specializaci odborníků, kteří posuzují vlivy na životní prostředí. Přestože zákon umožňuje, aby tzv. osoba oprávněná (která má oprávnění zpracovávat dokumentace a posudky EIA – viz kap. 3.2) posuzovala libovolné druhy záměrů, lze v praxi těžko očekávat, že jeden člověk může být odborníkem na všechny oblasti. Většina oprávněných osob se proto specializuje na určité druhy činností, což je pro kvalitu procesu velmi důležité.

Při reálném hodnocení nelze ale posuzovaný záměr chápat izolovaně. Vlivy různých záměrů v daném území se kombinují a požadavek na společné posouzení vlivů s dalšími záměry je dán zákonem. Při tomto hodnocení je třeba řešit tyto dvě základní situace z hlediska časové návaznosti:

- **stávající stav** – záměry, které na daném území již existují, se podílí na současném stavu životního prostředí. Současný stav životního prostředí (tj. stav, který je v době zpracovávání oznámení a dokumentace EIA) je výchozí základnou pro hodnocení záměru. K němu se vztahují vlivy posuzovaného záměru. Kapitola posuzující současný stav životního prostředí je povinnou součástí dokumentace.
- **budoucí stav** – jedná se o kombinaci vlivů jiných záměrů, které se současně připravují v zájmovém území. Vlivy všech připravovaných záměrů by měly být posuzovány společně.

Logický požadavek na hodnocení všech souvisejících záměrů je ale v praxi často velmi problematický, a to především z těchto důvodů:

- záměry bývají v různém stupni rozpracování a často se různí i doba, po kterou probíhá projednání. Záměr, který byl zahájen s předstihem, nemusí být ještě jako první realizován.
- záměry bývají často z různých odvětví hospodářské činnosti a zpracovatelé jednotlivých dokumentací o sobě vzájemně vůbec nevědí.

- zpracovatelé dokumentací nemají většinou dostatek relevantních informací o konkrétních vlivech dalších záměrů.

Z praktického hlediska je zde klíčová role územního plánování a posuzování možných střetů na úrovni územních plánů a jejich posuzování z hlediska vlivů na životní prostředí (SEA).

5.2.2 HODNOCENÍ PODLE CÍLOVÉHO OBJEKTU

Cílovými objekty působení jsou jednotlivé složky životního prostředí. Jejich kategorizace může být různá, za základní lze považovat tyto:

- **obyvatelstvo**
- **ovzduší a klima**
- **voda**
- **horninové prostředí**
- **půda**
- **biota (flóra, fauna, ekosystémy)**
- **krajina**
- **kulturní památky**

Jednotlivé základní složky životního prostředí se dále dělí na různé stupně dílčích složek a celý systém má stupňovité (hierarchické) uspořádání. To je třeba respektovat nejen při popisu vlastních složek, ale i při celkovém hodnocení variant (viz rozhodovací strom, příloha č. 5, jednotlivým složkám se věnuje kap. 9).

Podle jednotlivých složek životního prostředí je členěna osnova pro zpracování oznámení i dokumentace EIA.

Jednotlivé složky životního prostředí jsou předmětem zkoumání řady samostatných vědeckých oborů (klimatologie, hydrologie, geologie, pedologie, biologie aj.), a hodnocení dopadů na ně vyžaduje příslušné odborníky. Proto je posuzování vlivů na životní prostředí multidisciplinární záležitostí a dokumentace EIA zpracovávají týmy odborníků.

5.2.3 HODNOCENÍ PODLE FÁZE REALIZACE ZÁMĚRU

Při hodnocení vlivu záměru na životní prostředí by měly být posuzovány impakty vznikající po celou dobu existence záměru. Je to velmi důležité, protože u různých záměrů se těžiště hlavních negativních vlivů může vyskytovat v různých etapách. Pro hodnocení jsou vymezeny 4 základní fáze realizace záměru:

- a) **Fáze přípravy záměru** – ve většině případů se nejedná o významné vlivy, ale existují výjimky jako např. vrtné práce při přípravném geologickém průzkumu.
- b) **Fáze výstavby** – je často zásadním vlivem z hlediska zásahů do biotopů, vlivu na vodní zdroje a velmi důležitá je tato fáze pro vlivy na obyvatelstvo. Např. hluk a vibrace při rekonstrukci domu ve městě, likvidace biotopů při výstavbě komunikací, hluk a emise při přepravě stavebních materiálů apod. Hodnocena musí být u každého záměru, se kterým souvisí stavební činnost.
- c) **Vlivy vlastního provozu** – je klíčovou etapou, která je vždy posuzována z hlediska vlivů na všechny složky prostředí. Např. emise z komína teplárny, vliv na krajinný ráz

větrné elektrárny, vypouštění odpadních vod z provozu do vodoteče, usmrcování živočichů na komunikacích.

- d) **Vlivy z likvidace záměru** – jedná se o velmi zásadní otázku, protože některé záměry mohou mít největší vlivy na životní prostředí až na konci své existence při likvidaci stavby. Příkladem, kdy kontroverzní fází je likvidace odpadů z technologie, jsou jaderné elektrárny. Hodnocení této etapy se často opomíjí, např. vzhledem k dlouhé předpokládané době existence záměru, kdy na období desítek let dopředu je obtížné předpovídat technologie, které budou pro likvidaci k dispozici. I když je logické počítat s obecným technickým a technologickým pokrokem, proces EIA by neměl vydat souhlasné stanovisko se záměrem, který na úrovni současného stavu poznání nemá reálně a přijatelně navrženou fázi likvidace.

Požadované hodnocení v hlavních etapách investiční přípravy je dílčí částí obecného hodnotícího procesu, a to „Posuzování životního cyklu – LCA“. Ten není v rámci EIA povinný, ale jeho základními principy je vhodné se zabývat (viz box 1).

5.2.4 HODNOCENÍ PODLE PROVOZNÍHO REŽIMU

Z pohledu praktického snižování dopadů na životní prostředí je třeba posuzovat jednotlivé vlivy podle toho, zda byly běžně očekávané, nebo zda se vyskytují v důsledku mimořádné události. Dopady v případě havárií mohou v několika řádech převyšovat vlivy běžného provozu.

Vlivy podle tohoto hlediska dělíme na:

- a) **Vlivy za běžného provozu** – jejich dopad (např. emise škodlivin z komínů, množství vypouštěných odpadních vod) jsou předem známy a je s nimi počítáno při povolování záměru. Závisí většinou na stupni technologického pokroku a mohou být takto i regulovány (např. požadavek využití nejlepší dostupné technologie – princip BAT).
- b) **Vlivy během havárie** – jsou řádově nebezpečnější a mohou mít devastující účinek na široké okolí a na zdraví a životy obyvatel (např. výbuch zásobníku s chemikáliemi, protržení hráze odkaliště aj.). Hodnocení vlivu havárií bývá v dokumentacích EIA často nedostatečné. Podle druhu zařízení a podle možného typu havárií by měly být definovány základní havarijní scénáře, vyhodnocen jejich dopad a určena potřebná ochranná opatření.

Zohlednění havarijních stavů je při posuzování EIA podle zákona povinné a je mu věnována samostatná kapitola v dokumentaci EIA.

Box 1: Posuzování životního cyklu

Posuzování životního cyklu (LCA – Life Cycle Assessment) je koncepční postup, který se snaží o popis a vyhodnocení vlivů na životní prostředí v průběhu celého cyklu existence výrobků, staveb a jiných záměrů (Kočí, 2009). Impuls k jeho realizaci vzešel z řady praktických zkušeností, kdy výrobky, které z hlediska fáze vlastního provozu měly minimální vlivy na životní prostředí, vykazovaly vážné ekologické následky ve fázi výroby nebo konečné likvidace. Jejich ekologická výhodnost se tak stala velmi problematická. Metoda LCA se stala jedním z analytických nástrojů environmentálního managementu. Jejím cílem je především analytický rozbor problému a kvantifikace všech reálných vlivů po celý životní cyklus výrobku.

Životní cyklus produktu (výrobku, stavby aj.) se dělí obecně do 4 etap:

- získávání surovin
- výroba produktu
- využívání produktu spotřebitelem
- odstranění (likvidace) produktu

Celý životní cyklus tvoří jeden celek (tzv. produktový systém) a základním metodickým přístupem LCA je jeho popis pomocí materiálových a energetických toků. Prvotním výstupem je spotřeba hmoty a energie pro celou dobu existence výrobku vyjádřená v hmotnostních a energetických jednotkách. Jedná se o velmi vhodné srovnávací veličiny pro různé varianty řešení. Protože ale vlivy na životní prostředí nelze vyjádřit pouze hmotnostními a energetickými toky, je třeba se zabývat další kvantifikací potenciálních dopadů. Zde se LCA dostává do podobné metodické roviny jako EIA, avšak její metody jsou zaměřeny především na kvantitativní výstupy. Z podobnosti EIA a LCA vyplývá i řada obdobných metodických problémů.

Metoda LCA se rozděluje na 4 základní fáze:

- (1) **Definice cílů a rozsahu** – musí být přesně definován posuzovaný produkt a jeho funkce. Základním problémem, který určuje rozsah i komplexnost studie LCA, je stanovení hranic systému.
- (2) **Inventarizace** – jedná se o sběr dat, především materiálových toků, které vstupují a vystupují přes hranice produktového systému. Soubor všech látek (v hmotnostních jednotkách), které během životního cyklu (a) vstupují do výrobku jako suroviny nebo (b) vystupují do prostředí jako emise, se nazývá ekovektorem.
- (3) **Hodnocení dopadů** – zahrnuje klasifikaci dopadů a jejich charakterizaci souborem vybraných indikátorů. Přitom se převádí jednotlivé emisní toky na konkrétní dopady v životním prostředí vyjádřené standardizovaným postupem, který je často spojen s normalizací výsledků. Pro vyjádření společenské významnosti se využívá tzv. vážení.
- (4) **Interpretace** – definovány jsou etapy s největšími dopady na životní prostředí, a které složky jsou nejcitlivější. Porovnávány jsou navržené varianty řešení. Součástí jsou speciální kontroly výsledků i aplikace analýz citlivosti.

LCA je možné zařadit mezi multikriteriální hodnocení. Jedná se celkově o metodicky složitý postup, pro další studium lze doporučit velmi přehlednou a fundovanou učebnici (Kočí, 2009).

5.2.5 HODNOCENÍ PODLE VAZBY NA OBJEKT

Vlivy hodnocených záměrů na životní prostředí nejsou dány pouze jejich přímým bezprostředním impaktem (většinou přímo v dané oblasti), ale mohou negativně ovlivňovat životní prostředí zprostředkovaně, nepřímo (většinou v jiných místech). Např. v oblastech, kde se vyrábí suroviny pro stavbu, podél přepravních tras aj.

Vlivy podle tohoto hlediska dělíme na:

- a) **Vlivy přímé** – působí bezprostředně na hodnocený objekt. Např. stavba dálnice způsobí imisní zátěž lesa v blízkosti dálnice.
- b) **Vlivy nepřímé** – jsou vyvolány danou akcí, ale působí na jiných a třeba i vzdálených místech. Např. stavba výše zmíněné dálnice si vyžádala velké množství cementu – emise z jeho výroby imisní zátěž lesa v okolí cementárny.

Hodnocení nepřímých vlivů je velmi důležité a podle zákona povinné. Současně se jedná ale o velmi složitou problematiku, protože zákon neurčuje, v jak širokém rámci mají být posuzovány. Zde je třeba vycházet z konkrétních záměrů a situací. Jako příklad je možné uvést hodnocení nepřímých vlivů při výrobě surovin pro stavbu. Na každé stavbě se využívá cement a železo a přesto není účelné zahrnovat vlivy z jejich výroby běžně do hodnocení. Ovšem v případě, že budou posuzovány dvě varianty záměru, které se budou zcela zásadně lišit v požadavcích na materiál, je třeba tuto skutečnost při celkovém hodnocení variant zohlednit. Jako indikátor stačí i množství požadovaného materiálu.

Důležitost hodnocení nepřímých vlivů je zdůrazňována i v metodických materiálech EU.

5.2.6 HODNOCENÍ PODLE SOUČINNOSTI S JINÝMI VLIVY

Jednotlivé vlivy nepůsobí na cílové objekty izolovaně, ale v součinnosti s ostatními vlivy. Např. na obyvatele v blízkosti povrchového dolu působí současně hluk ze strojního zařízení i imise. Posuzování vzájemných vazeb vlivů různého charakteru je velmi složité a neexistuje obecné modelové řešení. Vždy je třeba postupovat podle konkrétní situace a konkrétního cílového objektu.

Z obecného hlediska při vzájemném působení dvou faktorů nastávají tyto 3 základní vztahy:

- a) **Kumulace** – účinky faktorů se sčítají, je proto třeba hodnotit výsledný dopad u všech faktorů současně. Např. vlivy hluku a znečištění ovzduší na zdraví. Případ, kdy současné působení více faktorů zcela zásadně zvyšuje účinek (tzv. účinky se násobí), se nazývá synergické působení.
- b) **Indiference** – působení obou faktorů se neovlivňuje
- c) **Inhibice** – účinky faktorů se vzájemně snižují a ruší. Např. jedy a protijedy. V praxi ochrany životního prostředí se jedná o ojedinělé případy.

Hodnocení možnosti vzniku kumulativních a synergických vlivů je v dokumentaci EIA požadováno zákonem. V praxi se tyto vlivy týkají především vlivů na živé organismy, včetně člověka. Právě snaha o postižení celkového dopadu různých faktorů na zdraví člověka je důvodem pro zařazení samostatného modulu hodnocení zdravotních rizik.

5.2.7 HODNOCENÍ PODLE DOBY TRVÁNÍ

Doba, po kterou bude hodnocený faktor působit na cílový objekt, je často rozhodujícím kritériem pro hodnocení účinku. Možnost vyjádření doby působení přesně v časových jednotkách je spíše výjimečnou záležitostí, v praxi se využívají různé semikvantitativní stupnice. Příklad ve vazbě na vliv na člověka je uveden níže.

Rámcová kategorizace délky působení vlivu:

- a) **Krátkodobé** – řádově do 1 měsíce (např. hluk při opravě chodníků)
- b) **Střednědobé** – do 1 roku (např. hluk a emise při výstavbě skladového centra)
- c) **Dlouhodobé** – do 20 let
- d) **Trvalé** – přesahují dobu 1 generace, tj. více než 20 let. (Např. hluk ze železničního koridoru)

Obecně platí mezi přijatelnou délkou a intenzitou působení nepřímá úměra. Intenzivní vlivy jsou přijatelné pouze po krátkou dobu, ale na druhou stranu i malý vliv působící trvale může mít závažné následky.

5.2.8 HODNOCENÍ PODLE PROSTOROVÉHO ROZSAHU PŮSOBENÍ

Stejně jako u předchozího bodu je celková závažnost vlivu podmíněna prostorovým rozsahem, ve kterém působí. Na úrovni konkrétních záměrů je snahou přesně mapově vymezit rozsah očekávaného dopadu (např. izofóny při hlukové zátěži). Z takto vymezených zón se potom odvíjí odhad postižené populace, případně další hodnocení. V případech, kdy přesné vymezení není možné (např. hodnocení koncepcí – SEA), se používá různých semikvantitativních stupnic kategorizace.

Rámcová kategorizace vlivů podle prostorového působení:

- a) **Vlivy lokální** – pouze místního významu (např. vykácení stromořadí podél cesty)
- b) **Vlivy regionální** – projevují se v celém regionu (např. emise z většího průmyslového závodu)
- c) **Vlivy celostátní** – projevují se na území celého státu (např. používání celostátně povoleného pesticidu)
- d) **Vlivy kontinentální** – pro celé území Evropy, v praxi se sem řadí vlivy na úrovni EU (např. dálkový přenos chemických látek)
- e) **Vlivy globální** – působí na celé Zemi (např. narušení ozónové vrstvy)

Při celkovém hodnocení přijatelnosti vlivu platí obecná nepřímá závislost mezi přijatelnou intenzitou a rozsahem působení. Lze např. připustit vysokou kontaminaci prostředí na malých plochách k tomu určených (sklárky, odkaliště) a na druhou stranu i nízká zátěž působící na velkém prostoru může být velmi negativní (celková eutrofizace ekosystémů Evropy).

5.2.9 HODNOCENÍ PODLE VRATNOSTI DĚJE

Zcela jinak lze pohlížet na negativní vlivy, které je možné po určité době odstranit a daný objekt vrátit do původního stavu, a na vlivy, u kterých obnova již nebude možná. U vlivů je možné vymezit dvě krajní polohy:

- a) **Vlivy vratné (reverzibilní)** – po určité době je možné provést návrat objektu do původního stavu (např. obnova vodního zdroje, dočasně vyřazeného stavbou)
- b) **Vlivy nevratné (ireverzibilní)** – návrat do původního stavu není možný (např. likvidace přírodního ekosystému)

V praxi se jedná často o vlivy ležící mezi těmito krajními body (tzv. vlivy částečně vratné). Příkladem může být rekultivace dočasného záboru půdy. Při ní lze dosáhnout uspokojivé kvality výsledné lokality, ale stav před zábořem se zcela neopakuje. Posuzování vratnosti účinků je důležité především při hodnocení živých systémů.

5.2.10 HODNOCENÍ PODLE KONEČNÉHO DŮSLEDKU PRO OBJEKT

Při působení záměrů může docházet k různým typům interakcí, ale z praktického hlediska je třeba rozlišit především tyto dva základní typy:

- a) **Likvidace** – zásahem je objekt přímo zlikvidován. Např. usmrcení srnky na silnici, vysušení mokřadu při výstavbě továrny, likvidace vodního zdroje těžbou.
- b) **Disturbance** – tj. narušení různými mechanismy (požárem, hlukem, imisemi). Objekt není přímo zlikvidován, ale je narušen, je snížena jeho funkčnost. V konečném důsledku může vést i disturbance k zániku objektu.

Mezi disturbance je možné zařadit všechny formy tzv. znečišťování životního prostředí (ovzduší, půdy, vody, sedimentů, ekosystémů aj.). Přestavuje to vnášení přirozených nebo umělých chemických látek do prostředí. Při hodnocení je třeba hledat hranice koncentrace (nebo dávky), která už je pro daný objekt nebezpečná. Pro řešení se používá metodický postup, který se označuje jako hodnocení ekologického rizika a v řadě případů jsou konečným výstupem různé typy limitů zakotvené v legislativě.

6. ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI

- 6.1 Veřejnost a ochrana životního prostředí
- 6.2 Demokratické mechanismy
- 6.3 Zapojení veřejnosti v procesu EIA
- 6.4 Specifika při práci s veřejností

6.1 VEŘEJNOST A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Životní prostředí je ve své podstatě veřejným statkem. Každý z nás ho využívá, každý jej ovlivňuje a nese za něj odpovědnost. Osobní odpovědnost každého jedince je základní princip, který je třeba si uvědomit. Na druhou stranu je zřejmé, že míra odpovědnosti jednotlivých lidí se liší v závislosti na profesi, funkci a postavení ve společnosti.

Při diskusi o zapojení veřejnosti do ochrany životního prostředí si musíme uvědomit, že zde existuje řada rovin v přístupu, z nichž dvě jsou základní:

- a. **odborná** – problematika ochrany životního prostředí je širokým multidisciplinárním oborem, kde se na řešení konkrétních otázek podílí řada oborů (např. fyzika atmosféry a matematické modely čistoty ovzduší, hydrobiologie a klasifikace vodních organismů, geologie a staré ekologické zátěže, jaderná fyzika a bezpečnost reaktorů aj.). Nikdo nemůže být odborníkem ve všech profesích, a tak při posuzování jednotlivých problémů existuje vždy relativně úzká skupina specialistů.
- b. **společenská** – jako u každé lidské činnosti se rozhoduje o tom, který navrhovaný program (nebo varianta) zvítězí a do které činnosti bude společnost vkládat společné finanční prostředky. To znamená, že v této rovině se jedná především o celkové směřování společnosti a o stanovení priorit, které je třeba řešit a financovat. O tom by v demokratické společnosti měla rozhodovat široká veřejnost.

Přístup k informacím o životním prostředí je celospolečenské a celoevropské téma. V roce 1998 byla podepsána **tzv. Aarhuská úmluva**, neboli Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (podrobněji viz následující box).

6.2 DEMOKRATICKÉ MECHANISMY

K prosazování svých názorů má veřejnost v demokratické společnosti vymezené základní mechanismy. Těmi jsou:

- **organizace státu** – rozdělení moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní
- **demokratické volby** – na základě soutěže politických stran, které prezentují své programy, se volí zástupci do obecních zastupitelstev, krajských zastupitelstev, Parlamentu České republiky, tj. do Poslanecké sněmovny a do Senátu
- **kontrolní mechanismy činnosti volených zástupců a orgánů státní správy** – účast na veřejných jednáních zastupitelstev, podávání stížností, organizace petic aj.
- **zakládání a činnost v občanských sdruženích** zaměřených na ochranu životního prostředí.

Využití základních demokratických mechanismů je hlavní možností, jak ovlivnit životní prostředí v tom směru, který považuji za správný. Jedná se především o volbu té strany nebo jedinců, kteří jsou zárukou prosazování správného environmentálního programu. Všechny volené orgány mají na svých stupních rozsáhlé pravomoci v oblasti životního prostředí, které budou uplatňovat po celé svoje volební období. Z dalších prostředků je při řešení problémů s realizací nových staveb velmi důležitý proces EIA.

Box 2: Aarhuská úmluva (Úmluva o přístupu k informacím, účast veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí)

- Mezinárodní smlouva podepsaná dne 25. 6. 1998 na konferenci Evropské hospodářské komise OSN (UNECE) v dánském městě Aarhus
- Doposud podepsáno 39 států, EU podepsala při vzniku dne 25. 6. 1998, ratifikovala dne 17. 2. 2005, ČR ratifikovala dne 6. 7. 2004, závazná dne 4. 10. 2004
- Tři základní pilíře práv veřejnosti:
 1. právo na informace
 2. právo na účast při povolování záměrů, schvalování plánů a přípravě legislativy
 3. právo na soudní ochranu, jsou-li porušena práva spadající pod body 1 a 2
- Základní principy: garance minimálních standardů, podpora nevládních organizací, zákaz diskriminace, široká definice orgánů veřejné správy, mezinárodní organizace, kontrola plnění (ustavení Komise pro kontrolu plnění požadavků Úmluvy)
- Oficiální stránky Úmluvy: <http://www.unece.org/environmental-policy/treaties/public-participation/aarhus-convention.html>
- Podrobné informace o Úmluvě např. Časopis Planeta (vydává MŽP ČR): Aarhuská úmluva ve správní a soudní praxi: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/E24BD91EAB985E0AC12572590045770C/\\$file/planeta6.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/E24BD91EAB985E0AC12572590045770C/$file/planeta6.pdf)
- český překlad: <http://www-1.sysnet.cz/projects/env.web/zamest.nsf/defc72941c223d62c12564b30064fdcc/b2a2f09aba36352dc12567d300437784?OpenDocument>

6.3 ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI V RÁMCI PROCESU EIA

Proces EIA je mechanismem, který by měl znát každý občan ČR, aby se mohl správným a účinným způsobem vyjadřovat k nejrůznějším stavbám, které se v jeho okolí připravují a které mohou významně ovlivnit jeho životní prostředí.

V procesu EIA se může veřejnost vyjádřit v několika etapách (podle zákona č. 100/2001 Sb., v platném znění):

1. **Oznámení** – písemné vyjádření do 20 dnů ode dne zveřejnění informace o oznámení (platí i pro oznámení koncepce).
2. **Dokumentace** – písemné vyjádření do 30 dnů od zveřejnění informace o dokumentaci
3. **Posudek** – písemné vyjádření do 30 dnů od zveřejnění informace o posudku
4. **Veřejné projednání** – ústní vyjádření v rámci projednání

Proces EIA představuje velmi složitý rozhodovací mechanismus, ve kterém se střetávají často zcela protichůdné názory, přičemž každá strana má „svou pravdu“. Např. bude se rozhodovat, zda nová silnice má vést polem nebo lesem. Jak ochrana půdního fondu, tak ochrana lesa má řadu argumentů proto, aby hájila „svůj“ prostor.

Častým jevem v procesu EIA je skutečnost, že skupina lidí, která bojuje proti určité stavbě, chrání pouze své zájmy, a je ochotna realizovat stavbu někde jinde podle hesla: „Postavte to, kde chcete, jenom ne u nás.“ Z toho vyplývá, že to, že někdo bojuje proti určité stavbě, ještě neznamená, že hájí zájmy životního prostředí.

I přes řadu protichůdných názorů představuje proces EIA jeden z důležitých preventivních nástrojů v ochraně životního prostředí. Je třeba, aby s ním byla veřejnost seznamována a využívala jej.

6.4 SPECIFIKA PŘI PRÁCI S VEŘEJNOSTÍ

V řadě materiálů je obsažen požadavek na zapojení veřejnosti do procesů ochrany životního prostředí. Tento požadavek je oprávněný, protože bez obecně širokého souhlasu se nepodaří nutná opatření realizovat. Přitom je ale třeba si uvědomit, že to, co zahrnujeme pod pojem veřejnost, je velmi různorodá skupina. Tato heterogenita je dána nejen sociální strukturou, ale i vztahem k hodnocenému záměru, který ovlivňuje životní prostředí.

- a) **sociální heterogenita** – prolínají se skupiny lidí rozdělené podle věku, pohlaví, vzdělání, profese aj.
- b) **heterogenita ve vztahu k záměru** – lidé zde vystupují v různých rolích a podle prospěchu, který jim akce může přinést, je můžeme rozdělit do 3 skupin:
 - skupina s pozitivním přínosem – jedná se nejen o investora celé akce, ale např. zaměstnance, kteří zde budou pracovat, uživatelé díla (např. lidé nakupující v supermarketu). Do této skupiny náleží i velká část veřejnosti, která bude danou stavbu využívat, ale nespojuje se přímo se záměrem. Mluvíme o celospolečenském přínosu záměru, např. při výstavbě dopravní infrastruktury.
 - skupina neutrální – nemá k záměru přímý vztah
 - skupina s negativním přínosem – jedná se o obyvatele, kterým akce přinese zhoršení životního prostředí nebo osobního komfortu. U akcí s celospolečenským přínosem bude řada členů stavbu rovněž využívat, ale pocit negativního ovlivnění převažuje nad vnímáním přínosů.

V důsledku výše uvedené heterogenity budou i reakce veřejnosti ke stejné akci různé a při práci s veřejností je třeba tuto skutečnost zohlednit. Příkladem je vnímání míry rizika jednotlivých činností, které není zdaleka objektivní. Veřejnost má tendenci přeceňovat riziko v těchto případech, když:

- **se jedná o novou nebo složitější technologii** – rozdíl mezi chápáním jaderných a vodních elektráren
- **riziko je jednotlivcem neovlivnitelné** – např. vnímání rizika imisí ze spaloven na straně jedné a bagatelizace vlivu kouření na straně druhé
- **může dojít k hromadným katastrofám** – přestože počet usmrcených osob při letecké dopravě je mnohem nižší než při automobilové, je letecká doprava vnímána jako rizikovější

- **je nedostatečná informovanost**
- **rozložení rizika je vnímáno jako místně nespravedlivé** – odpor k výstavbám průmyslových závodů u místních obyvatel (proč to staví zrovna u nás a ne jinde?)

7. PROCES POSUZOVÁNÍ KONCEPCÍ

- 7.1 Oznámení a zjišťovací řízení
- 7.2 Vyhodnocení vlivů a veřejné projednání
- 7.3 Stanovisko
- 7.4 Specifika územního plánování

Posuzování vlivů koncepce na životní prostředí je vymezeno v §10a-10j zákona. Předmětem posuzování vlivů koncepce jsou podle zákona:

- koncepce, které stanoví rámec pro budoucí povolení záměrů uvedených v příloze č. 1, zpracovávané v oblasti **zemědělství, lesního hospodářství, myslivosti, rybářství, nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, energetiky, průmyslu, dopravy, odpadového hospodářství, telekomunikací, cestovního ruchu, územního plánování, regionálního rozvoje a životního prostředí včetně ochrany přírody,**
- koncepce, u nichž nutnost jejich posouzení, s ohledem na možný vliv na životní prostředí, vyplývá ze zvláštního právního předpisu,
- koncepce spolufinancované z prostředků fondů Evropských společenství; tyto koncepce podléhají posuzování vždy, pokud je dotčené území tvořeno územním obvodem více než jedné obce (§ 10a, odst. 1, písm. a),
- koncepce podle písmena a), u nichž je dotčené území tvořeno územním obvodem pouze jedné obce, pokud se tak stanoví ve zjišťovacím řízení podle § 10d,
- změny koncepcí podle písmen a) a b), pokud se tak stanoví ve zjišťovacím řízení podle § 10d.

7.1 OZNÁMENÍ A ZJIŠŤOVACÍ ŘÍZENÍ

- Podnět ke zpracování koncepce předkládá podle zákona „předkladatel“, který je povinen předložit oznámení koncepce příslušnému úřadu.
- Náležitosti oznámení stanovuje příloha č. 7 (viz následující tabulka)
- Každý se může k oznámení koncepce písemně vyjádřit do 20 dnů ode dne jeho zveřejnění.

Tabulka 7: Náležitosti oznámení koncepce

A. Údaje o předkladateli	1. Název organizace
	2. IČ, bylo-li přiděleno
	3. Sídlo (bydliště)
	4. Jméno, příjmení, bydliště, telefon a e-mail oprávněného zástupce předkladatele
B. Údaje o koncepci	1. Název
	2. Obsahové zaměření (osnova)
	3. Charakter
	4. Zdůvodnění potřeby pořízení
	5. Základní principy a postupy (etapy) řešení
	6. Hlavní cíle

	7. Přehled uvažovaných variant řešení
	8. Vztah k jiným koncepcím a možnost kumulace vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví s jinými záměry
	9. Předpokládaný termín dokončení
	10. Návrhové období
	11. Způsob schvalování
C. Údaje o dotčeném území	1. Vymezení dotčeného území
	2. Výčet dotčených územních samosprávných celků, které mohou být koncepcí ovlivněny
	3. Základní charakteristiky stavu životního prostředí v dotčeném území
	4. Stávající problémy životního prostředí v dotčeném území
D. Předpokládané vlivy koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví ve vymezeném dotčeném území	
E. Doplňující údaje	1. Výčet možných vlivů koncepce přesahujících hranice České republiky
	2. Mapová dokumentace a jiná dokumentace týkající se údajů v oznámení koncepce
	3. Další podstatné informace předkladatele o možných vlivech na životní prostředí a veřejné zdraví
	4. Stanovisko orgánu ochrany přírody, pokud je vyžadováno podle § 45i odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., ve znění zákona č. 218/2004 Sb.

- Na základě oznámení a obdržených vyjádření provede příslušný úřad zjišťovací řízení, jehož cílem je upřesnění obsahu a rozsahu vyhodnocení vlivů koncepce na ŽP a veřejné zdraví nebo také zjištění, zda koncepce nebo její změna bude posuzována podle zákona.
- Příslušný úřad se řídí kritérii pro zjišťovací řízení uvedenými v příloze č. 8 zákona (viz následující tabulka).
- V závěru zjišťovacího řízení příslušný úřad dále navrhne průběh posuzování koncepce včetně konání veřejného projednání.

Tabulka 8: Kritéria pro zjišťovací řízení

1. Obsah koncepce, zejména s ohledem na:	a. účelnost stanovených variant řešení k dosažení sledovaných cílů koncepce;
	b. míru, v jaké koncepcí stanoví rámec pro záměry a jiné činnosti, a to buď vzhledem k jejich umístění, povaze, velikosti a provozním podmínkám nebo z hlediska požadavků na přírodní zdroje;
	c. míru, v jaké ovlivňuje jiné koncepce;
	d. význam koncepce pro začlenění požadavků na ochranu životního prostředí a veřejné zdraví, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje;
	e. vliv koncepce na udržitelný rozvoj dotčeného území (včetně sociálně-ekonomických aspektů);
	f. problémy životního prostředí a veřejného zdraví, které jsou závažné pro koncepci;
	g. význam koncepce pro implementaci požadavků vyplývajících z právních předpisů Evropského společenství týkajících se životního prostředí a veřejného zdraví (např. plány a programy v oblasti odpadového hospodářství nebo ochrany vod).
2. Charakteristika vlivů koncepce na	a. pravděpodobnost, dobu trvání, četnost a vratnost vlivu;
	b. kumulativní a synergickou povahu vlivu;

životní prostředí a veřejné zdraví a charakteristika dotčeného území, zejména s ohledem na:	c. přeshraniční povahu vlivu;
	d. rizika pro životní prostředí a veřejné zdraví vyplývající z provedení koncepce (např. při přírodních katastrofách, při haváriích);
	e. závažnost a rozsah vlivu (počet obyvatel, který by mohl být pravděpodobně zasažen);
	f. důležitost a zranitelnost oblasti, která by mohla být zasažena, s ohledem na: <ul style="list-style-type: none"> i. zvláštní přírodní charakteristiku nebo kulturní dědictví, ii. hustotu obyvatel, osídlení a míru urbanizace, iii. překročení norem kvality životního prostředí nebo mezních hodnot, iv. kvalitu půdy a intenzitu jejího využívání;
	g. dopad na oblasti nebo krajiny s uznávaným statusem ochrany na národní, komunitární nebo mezinárodní úrovni.
3. Předpokládaný přínos posouzení koncepce ve vztahu k posouzení jiných koncepcí zpracovávaných na odlišných úrovních v téže oblasti.	

7.2 VYHODNOCENÍ VLIVŮ A VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ

- Posouzení vlivů koncepce na ŽP zpracovává osoba oprávněná ke zpracování vyhodnocení na základě žádosti předkladatele koncepce.
- Náležitosti vyhodnocení jsou uvedeny v příloze č. 9 zákona (viz následující tabulka).
- Veřejné projednání se nemůže konat dříve než po uplynutí 30 dnů ode dne předložení návrhu koncepce příslušnému úřadu.
- Každý může zaslat své písemné vyjádření k návrhu koncepce a k vyhodnocení vlivů na ŽP příslušnému úřadu nejpozději do 5 dnů ode dne konání veřejného projednání návrhu koncepce.

Tabulka 9: Náležitosti vyhodnocení koncepce z hlediska vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví

1	Obsah a cíle koncepce, její vztah k jiným koncepcím.
2	Informace o současném stavu životního prostředí v dotčeném území a jeho pravděpodobný vývoj bez provedení koncepce.
3	Charakteristiky životního prostředí v oblastech, které by mohly být provedením koncepce významně zasaženy.
4	Veškeré současné problémy životního prostředí, které jsou významné pro koncepci, zejména vztahující se k oblastem se zvláštním významem pro životní prostředí (např. oblasti vyžadující ochranu podle zvláštních právních předpisů ^{12a}).
5	Cíle ochrany životního prostředí stanovené na mezinárodní, komunitární nebo vnitrostátní úrovni, které mají vztah ke koncepci, a způsob, jak byly tyto cíle vzaty v úvahu během její přípravy, zejména při porovnání variantních řešení.
6	Závažné vlivy (včetně sekundárních, synergických, kumulativních, krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých, trvalých a přechodných, pozitivních a negativních vlivů) navrhovaných variant koncepce na životní prostředí.
7	Plánovaná opatření pro předcházení, snížení nebo kompenzaci všech závažných negativních vlivů na životní prostředí vyplývajících z provedení koncepce.
8	Výčet důvodů pro výběr zkoumaných variant a popis, jak bylo posuzování provedeno, včetně případných problémů při shromažďování požadovaných údajů (např. technické nedostatky nebo nedostatečné know-how).

9	Stanovení monitorovacích ukazatelů (indikátorů) vlivu koncepce na životní prostředí.
10	Popis plánovaných opatření k eliminaci, minimalizaci a kompenzaci negativních vlivů zjištěných při provádění koncepce.
11	Stanovení indikátorů (kritérií) pro výběr projektu.
12	Vlivy koncepce na veřejné zdraví.
13	Netechnické shrnutí výše uvedených údajů.
14	Souhrnné vypořádání vyjádření obdržených ke koncepci z hlediska vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví.
15	Závěry a doporučení včetně návrhu stanoviska ke koncepci.

7.3 STANOVISKO

- Příslušný úřad vydá na základě návrhu koncepce, vyjádření k němu podaných a veřejného projednání stanovisko k posouzení vlivů provádění koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví ve lhůtě do 30 dnů ode dne obdržení zápisu z veřejného projednání návrhu koncepce.
- Příslušný úřad může s koncepcí nesouhlasit, popř. navrhnout kompenzační a další opatření.

7.4 SPECIFIKA ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

- Proces územního plánování má svá určitá specifika při posuzování vlivů svých nástrojů – jedná se o posuzování vlivů: (i) politiky územního rozvoje (PÚR), (ii) zásad územního rozvoje (ZÚR) a (iii) územního plánu.
- Tato posuzování se řídí zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění zákona č. 350/2012 Sb.
- *„Tento zákon upravuje ve věcech územního plánování zejména cíle a úkoly územního plánování, soustavu orgánů územního plánování, nástroje územního plánování, vyhodnocování vlivů na udržitelný rozvoj území, rozhodování v území, možnosti sloučení postupů podle tohoto zákona s postupy posuzování vlivů záměrů na životní prostředí, podmínky pro výstavbu, rozvoj území a pro přípravu veřejné infrastruktury, evidenci územně plánovací činnosti a kvalifikační požadavky pro územně plánovací činnost.“* (§1, odst. 1, zákon č. 183/2006 Sb.).
- Úkolem územního plánování je mimo jiné *„vytvářet podmínky pro ochranu území podle zvláštních právních předpisů před negativními vlivy záměrů na území a navrhnout kompenzační opatření, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak“* (§19, odst. 1m) a dále také *„vyhodnocení vlivů politiky územního rozvoje, zásad územního rozvoje nebo územního plánu na vyvážený vztah územních podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území (dále jen "vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území")*; jeho součástí je posouzení vlivů na životní prostředí zpracované podle přílohy k tomuto zákonu* a posouzení vlivu na evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast, pokud orgán ochrany přírody svým stanoviskem takovýto vliv nevyloučil. (* tím zákonem je myšlen zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí).
- Zpracovatelem vyhodnocení může být pouze osoba oprávněná.

Tabulka 10: Náležitosti vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území

1. Zhodnocení vztahu PÚR k cílům OŽP přijatým na mezistátní nebo komunitární úrovni. Zhodnocení vztahu ÚPD k cílům OŽP přijatým na vnitrostátní úrovni.	
2. Údaje o současném stavu ŽP v řešeném území a jeho předpokládaném vývoji, pokud by nebyla uplatněna PÚR nebo ÚPD.	
3. Charakteristiky ŽP, které by mohly být uplatněním PÚR nebo ÚPD významně ovlivněny.	
4. Současné problémy a jevy ŽP, které by mohly být uplatněním PÚR nebo ÚPD významně ovlivněny, zejména s ohledem na ZCHÚ a ptačí oblasti.	
5. Zhodnocení stávajících a předpokládaných vlivů navrhovaných variant PÚR nebo ÚPD, včetně vlivů sekundárních, synergických, kumulativních, krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých, trvalých a přechodných, kladných a záporných.	Vlivy na obyvatelstvo
	Vlivy na biologickou rozmanitost
	Vlivy na faunu a flóru
	Vlivy na půdu
	Vlivy na vodu
	Vlivy na ovzduší a klima
	Vlivy na hmotné statky
	Vlivy na kulturní dědictví, archeologii
Vlivy na krajinu	
6. Porovnání zjištěných nebo předpokládaných kladných a záporných vlivů podle jednotlivých variant řešení a jejich zhodnocení. Srozumitelný popis použitých metod vyhodnocení včetně jejich omezení.	
7. Popis navrhovaných opatření pro předcházení, snížení nebo kompenzaci všech zjištěných nebo předpokládaných závažných záporných vlivů na ŽP.	
8. Zhodnocení způsobu zapracování cílů OŽP přijatých na mezinárodní nebo komunitární úrovni do PÚR a jejich zohlednění při výběru řešení. Zhodnocení způsobu zapracování vnitrostátních cílů OŽP do ÚPD a jejich zohlednění při výběru variant řešení.	
9. Návrh ukazatelů pro sledování vlivu PÚR a ÚPD na ŽP.	
10. Netechnické shrnutí výše uvedených údajů.	

8. PROCES POSUZOVÁNÍ ZÁMĚRŮ

- 8.1 Oznámení
- 8.2 Zjišťovací řízení
- 8.3 Dokumentace
- 8.4 Posudek a veřejné projednání
- 8.5 Stanovisko

8.1 OZNÁMENÍ

- Oznámení je vymezeno v § 6 zákona č. 100/2001 Sb. „Ten, kdo hodlá provést záměr (dále jen "oznamovatel"), je povinen předložit oznámení záměru (dále jen "oznámení") příslušnému úřadu. Pokud je záměr navrhován na území více krajů, zasílá oznamovatel oznámení Ministerstvu životního prostředí (dále jen "ministerstvo"). V tomto případě ministerstvo rozhodne o tom, který krajský úřad je příslušný k provedení posouzení, a postoupí mu neprodleně oznámení k dalšímu řízení.“
- Investor, který chystá stavbu, která podle zákona podléhá posuzování, je povinen zpracovat Oznámení a předložit je příslušnému úřadu.
- Oznámení je tedy zpráva s přesně stanovenou osnovou, kde jsou uvedeny základní informace o připravovaném záměru (typ stavby, technické parametry, umístění, surovinové a energetické vstupy aj.) a jeho předpokládané vlivy na životní prostředí. Oznámení je prvním z řady dalších dokumentů a slouží především k orientaci v problému a ke zveřejnění informace, že se tato stavba připravuje.
- Náležitosti oznámení jsou uvedeny v příloze č. 3 zákona č. 100/2001 Sb. Ve zjednodušené verzi je daná osnova uvedena v následující tabulce.

Tabulka 11: Náležitosti oznámení

Část A: Údaje o oznamovateli		
Část B: Údaje o záměru	I. Základní údaje	
	II. Údaje o vstupech	Půda
		Voda
		Surovinové a energetické zdroje
	III. Údaje o výstupech	Ovzduší
		Odpadní vody
Odpady		
Rizika havárií		
Část C: Údaje o stavu ŽP v dotčeném území	I. Výčet nejzávažnějších environmentálních charakteristik dotčeného území	
	II. Stručná charakteristika stavu složek ŽP v dotčeném území, které budou pravděpodobně významně ovlivněny	
Část D: Údaje o vlivech záměru na veřejné zdraví a životní prostředí	I. Charakteristika možných vlivů a odhad jejich velikosti a významnosti	
	II. Rozsah vlivů vzhledem k zasaženému území a populaci	
	III. Údaje o možných významných nepříznivých vlivech přesahujících státní hranice	
	IV. Opatření k prevenci, vyloučení, snížení, popřípadě kompenzaci nepříznivých vlivů	

	V. Charakteristika nedostatků ve znalostech a neurčitostí, které se vyskytly při specifikaci vlivů
Část E: Porovnání variant řešení záměru	
Část F: Doplnující údaje	
Část G: Všeobecně srozumitelné shrnutí netechnického charakteru	
Část H: Příloha	

8.2 ZJIŠŤOVACÍ ŘÍZENÍ

- Na stupeň Oznámení navazuje zjišťovací řízení (§ 7), jehož cílem je „... upřesnění informací, které je vhodné uvést do dokumentace“ a také zejména zjištění „ ... zda záměr nebo jeho změna má významný vliv na životní prostředí, případně zda záměr může samostatně nebo ve spojení s jinými významně ovlivnit území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, a zda bude posuzován podle tohoto zákona.“ (odst. 1).
- Příslušný úřad zveřejní oznámení na úřední desce a rovněž na internetu a rozešle oznámení příslušným orgánům státní správy a dotčeným obcím. A zde je rovněž první prostor pro vyjádření veřejnosti. Ve lhůtě dané zákonem (20 dnů) má každý právo do oznámení nahlížet a napsat svoje připomínky příslušnému úřadu. Ten po uplynutí lhůty, kdy se sejdou veškerá vyjádření, rozhodne o dalším postupu.
- V závěrech zjišťovacího řízení zrekapituluje příslušný úřad základní identifikační údaje záměru, veškerá došla vyjádření orgánů státní správy nebo veřejnosti, a dále zhodnotí, zda záměr bude mít významný vliv na životní prostředí a bude dále posuzován podle zákona č. 100/2001 Sb.
- U některých malých staveb, pokud k nim nejsou připomínky, může celé hodnocení uzavřít. Pokud rozhodne, že hodnocení bude pokračovat dál, určí upřesňující podmínky, např., které varianty se budou hodnotit, jaké další průzkumy je třeba provést, aj. Z uvedeného je zřejmé, že veřejnost, pokud se chce zapojit, by neměla tento krok vynechat.
- Záměry většího rozsahu (např. výstavba pozemních komunikací) jsou ve většině případů dále posuzovány podle zákona a je nutné předložit k jejich projednání dokumentaci vlivů na životní prostředí.
- V případě, že příslušný úřad neobdrží žádné odůvodněné nesouhlasné vyjádření k záměru a oznámení je zpracováno podle přílohy č. 4 zákona (náležitosti dokumentace), může úřad stanovit, že dokumentaci již není třeba zpracovávat.
- Příloha č. 2 uvádí: „Při zjišťovacím řízení příslušný úřad na základě dostupných podkladů a informací zjišťuje, zda a v jakém rozsahu může záměr vážně ovlivnit životní prostředí a obyvatelstvo. Používá přitom následující kritéria, která charakterizují na jedné straně vlastní záměr a příslušné zájmové území, na druhé straně z toho vyplývající významné potenciální vlivy na obyvatelstvo a životní prostředí.“ (viz následující tabulka).

Tabulka 12: Zásady pro zjišťovací řízení

I. Charakteristika záměru	velikost
	kumulaci jeho vlivů s vlivy jiných známých záměrů
Parametry záměru musí být zváženy zejména s ohledem na:	využívání přírodních zdrojů,
	produkci odpadů,

	znečišťování životního prostředí a vlivy na veřejné zdraví, rizika havárií zejména vzhledem k navrženému použití látek a technologií.
II. Umístění záměru Parametry území, které může být ovlivněno záměrem, musí být zváženy zejména s ohledem na	dosavadní využívání území a priority jeho trvale udržitelného využívání, relativní zastoupení, kvalitu a schopnost regenerace přírodních zdrojů, schopnost přírodního prostředí snášet zátěž se zvláštní pozorností na a) územní systém ekologické stability krajiny, b) zvláště chráněná území, c) území přírodních parků, d) významné krajinné prvky, e) území historického, kulturního nebo archeologického významu, f) území hustě zalidněná, g) území zatěžovaná nad míru únosného zatížení (včetně starých zátěží).
III. Charakteristika předpokládaných vlivů záměru na obyvatelstvo a ŽP Potenciálně významné vlivy záměru musí být zváženy ve vztahu ke kritériím uvedeným v bodech I. a II. zejména s ohledem na:	rozsah vlivů (zasazené území a populaci), povahu vlivů vzhledem k jejich přesahování státních hranic velikost a složitost vlivů pravděpodobnost vlivů dobu trvání, frekvenci a vratnost vlivů

8.3 DOKUMENTACE

- Dokumentaci upravuje § 8 zákona: „*Nejde-li o postup podle § 6 odst. 5, zajistí oznamovatel na základě oznámení, vyjádření k oznámení podle § 6 odst. 7 a závěru zjišťovacího řízení podle § 7 zpracování dokumentace v písemné podobě v počtu vyhotovení stanoveném dohodou s příslušným úřadem a v elektronické podobě...*“ (odst. 1).
- V dokumentaci jsou posouzeny záměry uvedené v příloze č. 1 zákona 100/2001 Sb. (záměry vždy podléhající posouzení) nebo záměry, které vzejdou ze zjišťovacího řízení.
- Dokumentace je tedy komplexní souhrnný materiál, který hodnotí vliv předkládané stavby na všechny složky životního prostředí (obyvatelstvo, ovzduší, voda, půda, horninové prostředí, flóra, fauna a ekosystémy, krajina). Hodnotí se přímé i nepřímé vlivy, riziko kumulativních účinků.
- Vlivy záměru jsou hodnoceny pro fázi přípravy, výstavby, provozu i likvidace stavby. Dokumentaci zadává investor a zpracovat ji může pouze tzv. osoba oprávněná. Dokumentace obsahuje i návrhy na minimalizaci negativních vlivů nebo na jejich kompenzaci. Po zpracování předloží investor dokumentaci příslušnému úřadu.
- Náležitosti dokumentace jsou uvedeny v příloze č. 4 zákona (viz následující tabulka).

Tabulka 13: Náležitosti dokumentace

Část A: Údaje o oznamovateli		
Část B: Údaje o záměru	I. Základní údaje	
	II. Údaje o vstupech	Půda
		Voda
		Ostatní surovinové a energetické zdroje
		Nároky na dopravní a jinou infrastrukturu
	III. Údaje o výstupech	Ovzduší
		Odpadní vody
		Odpady
		Ostatní – Hluk, vibrace, záření, zápach
		Doplňující údaje
Část C: Údaje o stavu ŽP v dotčeném území	I. Výčet nejzávažnějších environmentálních charakteristik dotčeného území	ÚSES
		ZCHÚ
		Přírodní parky
		VKP
		Území historického, kulturního nebo archeologického významu
		Území hustě zalidněná
		Území zatěžovaná nad míru únosného zatížení
		Staré ekologické zátěže
		Extrémní poměry
	II. Charakteristika současného stavu ŽP v dotčeném území	Ovzduší a klima
		Voda
		Půda
		Horninové prostředí a přírodní zdroje
		Fauna a flóra
		Ekosystémy
		Krajina
		Obyvatelstvo
	Hmotný majetek a kulturní památky	
	III. Celkové zhodnocení kvality ŽP v dotčeném území z hlediska jeho únosného zatížení	
Část D: Komplexní charakteristika a hodnocení vlivů záměru na veřejné zdraví a životní prostředí	I. Charakteristika předpokládaných vlivů záměru na obyvatelstvo a životní prostředí a hodnocení jejich velikosti a významnosti	Vlivy na obyvatelstvo
		Vlivy na ovzduší a klima
		Vlivy na hlukovou situaci atd.
		Vlivy na povrchové a podzemní vody
		Vlivy na půdu
		Vlivy na horninové prostředí a přírodní zdroje
		Vlivy na faunu, flóru a ekosystémy
		Vlivy na krajinu
	Vlivy na hmotný majetek a kulturní památky	
	II. Komplexní charakteristika vlivů záměru na ŽP z hlediska jejich velikostí a významnosti a možnosti přeshraničních vlivů	
	III. Charakteristika environmentálních rizik při možných haváriích a nestandardních stavech	
	IV. Charakteristika opatření k prevenci, vyloučení, snížení, popřípadě kompenzaci nepříznivých vlivů na životní prostředí	
	V. Charakteristika použitých metod prognózování a výchozích předpokladů při hodnocení vlivů	

	VI. Charakteristika nedostatků ve znalostech a neurčitostí, které se vyskytly při zpracování dokumentace
Část E: Porovnání variant řešení záměru	
Část F: Závěr	
Část G: Všeobecně srozumitelné shrnutí netechnického charakteru	
Část H: Přílohy	

- **Zhodnocení dokumentace** – příslušný úřad zhodnotí obsah dokumentace, a pokud shledá, že odpovídá zákonným požadavkům, tak ji zveřejní na internetu a rozešle k připomínkování příslušným orgánům státní správy a dotčeným obcím.
- V zákonné době má každý právo nahlížet do dokumentace buď na příslušném úřadě, nebo na obecním úřadě dotčených obcí. Své připomínky může každý zaslat opět buď na příslušný úřad, nebo na obecní úřad své obce. Připomínky se mohou týkat jak celého záměru, tak dílčích částí, mohou obsahovat požadavky na změnu řešení, na ochranná opatření, anebo se vyjadřovat ke kvalitě zpracované dokumentace. Tato fáze je z hlediska zapojení veřejnosti zásadní a její opomenutí snižuje pravděpodobnost, že připomínky budou akceptovány.
- Po skončení zákonné lhůty k vyjádřením shromáždí příslušný úřad všechny připomínky a jmenuje zpracovatele posudku.

8.4 POSUDEK A VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ

- Posudek v zákoně upravuje § 9: „Příslušný úřad smluvně zajistí zpracování posudku osobou k tomu oprávněnou podle § 19.“ a dále „Zpracovatel posudku zpracuje tento posudek na základě dokumentace, popřípadě oznámení a všech podaných vyjádření k nim...“ (odst. 1 a 2).
- Úkolem posudku je tedy na základě dokumentace a všech připomínek, které k ní došly, zhodnotit celkové řešení a připravit podklady pro konečné rozhodnutí příslušného úřadu.
- Zpracovatel posudku je tedy určitý rozhodčí mezi různými názory na danou stavbu a její vliv na životní prostředí. Důležité je, že musí vyhodnotit každou došlou připomínku, zaujmout k ní stanovisko (zda bude zahrnuta do závěrů) a své stanovisko zdůvodnit. Po zpracování posudku jej předá příslušnému úřadu.
- K posudku je rovněž každý oprávněn zaslat příslušnému úřadu své písemné vyjádření ve stanovené lhůtě.
- Náležitosti posudku jsou uvedeny v příloze č. 5 k zákona (viz následující tabulka).

Tabulka 14: Náležitosti posudku

Část I: Základní údaje
Část II: Posouzení dokumentace
Část III: Posouzení technického řešení záměru s ohledem na dosažený stupeň poznání pokud jde o znečištění ŽP
Část IV: Posouzení navržených opatření
Část V: Vypořádání všech obdržených vyjádření k dokumentaci (oznámení)
Část VI: Celkové posouzení akceptovatelnosti záměru z hlediska vlivů na ŽP

Část VII: Návrh stanoviska

Veřejné projednání

- Veřejné projednání upravuje § 17 zákona.
- Příslušný úřad zveřejní posudek na internetu a vypíše termín veřejného projednání posudku.
- Projednání se koná v odpoledních hodinách v dotčené obci.
- V rámci projednání musí zpracovatel posudku obhájit před veřejností své závěry a zdůvodnit, proč se tak rozhodl.
- Občané zde mohou rovněž vyslovovat další připomínky. Jejich závažnost zhodnotí příslušný úřad.
- Z veřejného projednání se pořizuje zápis.

8.5 STANOVISKO

- Stanovisko upravuje § 10 zákona.
- Na základě průběhu veřejného projednání zhodnotí úřad veškeré podklady (dokumentace, posudek) a vydá závěrečné stanovisko.
- V něm konstatuje, zda stavba byla či nebyla schválena z hlediska vlivů na ŽP a za jakých ochranných podmínek. Toto stanovisko je neopomenutelným podkladem pro územní řízení podle stavebního zákona.
- Náležitosti stanoviska jsou uvedeny v příloze č. 6 zákona (viz následující tabulka).

Tabulka 15: Náležitosti stanoviska

I. Identifikační údaje	1. Název záměru
	2. Kapacita (rozsah) záměru
	3. Umístění záměru (kraj, obec, katastrální území)
	4. Obchodní firma oznamovatele
	5. IČ oznamovatele
	6. Sídlo (bydliště) oznamovatele
II. Průběh posuzování	1. Oznámení (zpracovatel, datum předložení)
	2. Dokumentace (zpracovatel, datum předložení)
	3. Posudek (zpracovatel, datum předložení)
	4. Veřejné projednání (místo, datum konání)
	5. Celkové hodnocení procesu posuzování včetně účasti veřejnosti
	6. Seznam subjektů, jejichž vyjádření jsou ve stanovisku zčásti nebo zcela zahrnuta
III. Hodnocení záměru	1. Souhrnná charakteristika předpokládaných vlivů záměru na životní prostředí z hlediska jejich velikosti a významnosti
	2. Hodnocení technického řešení záměru s ohledem na dosažený stupeň poznání pokud jde o znečišťování životního prostředí
	3. Návrh opatření k prevenci, vyloučení, snížení, popřípadě kompenzaci nepříznivých vlivů záměru na životní prostředí včetně povinností a podmínek pro sledování a rozbor vlivů na životní prostředí
	4. Pořadí variant (pokud byly předloženy) z hlediska vlivů na životní

	prostředí
	5. Vypořádání vyjádření k dokumentaci (oznámení) a k posudku
	6. Stanovisko příslušného úřadu z hlediska přijatelnosti vlivů záměru na životní prostředí s uvedením podmínek pro realizaci záměru, popřípadě zdůvodnění nepřijatelnosti záměru.

9. PRINCIPY HODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK ŽP

- 9.1 Vlivy na obyvatelstvo
- 9.2 Vlivy na ovzduší a klima
- 9.3 Vlivy na hlukovou situaci
- 9.4 Vlivy na povrchové a podzemní vody
- 9.5 Vlivy na půdu
- 9.6 Vlivy na horninové prostředí a přírodní zdroje
- 9.7 Vlivy na faunu, flóru a ekosystémy
- 9.8 Vlivy na krajinu
- 9.9 Vlivy na hmotný majetek a kulturní památky

V rámci procesu EIA, a to jak při hodnocení vlivů koncepcí, tak záměrů, je třeba posuzovat dopady do různých složek životního prostředí. Pro každou ze složek existují samostatné metodické postupy, jejichž rozsah výrazně překračuje náplň a možnosti tohoto studijního textu. Pro základní ilustraci jsou v následující kapitole uvedeny pro každou složku vybrané postupy hodnocení.

9.1 VLIVY NA OBYVATELSTVO

Tato kapitola je zaměřena především na přímé vlivy na zdraví obyvatel. Jedná se zejména o: (i) vliv na zdraví obyvatel, (ii) vliv na faktory pohody obyvatel, (iii) sociálně-ekonomické vlivy, (iv) další vlivy (u dopravních staveb např. vliv na řidiče a dopravní nehody aj.).

Vliv na zdraví obyvatel

Mezi základní faktory, které určují velikost zdravotního rizika pro obyvatelstvo, patří u většiny záměrů (např. pozemní komunikace, továrny, lomy aj.):

- **Vliv hluku** – základním podkladem hodnocení je Hluková (akustická) studie podle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů.
- **Vliv imisí** – základním podkladem hodnocení je Rozptylová studie, která je zpracována držitelem autorizace ke zpracování rozptylových studií podle zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

Vliv jednotlivých faktorů konkrétního záměru na zdraví člověka má převážně pravděpodobnostní charakter se silně individuální odezvou, závislou na odolnosti a adaptabilitě každého jedince. Pro objektivní hodnocení vlivu jsou proto základním měřítkem únosnosti hygienické limity, které byly odvozeny na základě dlouhodobých našich i zahraničních zkušeností (hygienické limity hluku, imisní limity).

Je nutné zdůraznit, že jednotlivé vlivy mohou mít výrazný kumulativní účinek, takže je zde nutné celkové komplexní zhodnocení, proto bylo jako součást procesu EIA zavedeno **samostatné hodnocení vlivu záměru na veřejné zdraví** (podrobněji viz následující box).

Box 3: Posuzování vlivů na veřejné zdraví (HIA – Health Impact Assessment) a Hodnocení zdravotních rizik (HRA – Health Risk Assessment)

- Jedná se o postupy, které umožňují vyhodnocováním působení jednotlivých faktorů životního prostředí kvantifikovat jejich vliv na zdraví populace.
- Analýza rizika umožňuje na základě působení jednotlivých faktorů na organismus člověka vyhodnotit reálnou expoziční dávku a následně stanovit charakter a rozsah potencionálních nebo existujících rizik pro určité populační skupiny (zdroj: Státní zdravotní ústav).
- Posuzování provádí autorizované osoby na základě osvědčení vydaného Ministerstvem zdravotnictví.
- Pojem veřejné zdraví je definován v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění, v § 2, odst. 1: „*Veřejným zdravím je zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Tento zdravotní stav je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života.*“
- Základními metodickými postupy jsou postupy vydané Světovou zdravotnickou organizací a autorizační návody Státního zdravotního ústavu Praha AN/14/03 verze 3 (Autorizující osobou doporučené zdroje informací pro hodnocení zdravotních rizik), AN 15/04 verze 3 (Autorizační návod k hodnocení zdravotního rizika expozice hluku).
- Při posuzování se postupuje dle schválené metodiky, která zahrnuje následující kroky (Manuál VIII):
 1. **Identifikace nebezpečnosti** – posouzení závažnosti důkazů o nežádoucích účincích studovaného faktoru u člověka na základě dostupných údajů o jeho působení (zda je sledovaná látka schopna vyvolat nežádoucí zdravotní účinek)
 2. **Charakterizace nebezpečnosti (vztah dávka – odpověď)** – určení vztahu mezi dávkou a účinkem (odpovědí organismu) – poskytuje informaci o kvantitativním vztahu mezi dávkou dané škodliviny a intenzitou nebo frekvencí jejího nežádoucího účinku, což je nezbytným předpokladem pro možnost odhadu míry rizika.
 3. **Hodnocení expozice** – proces měření nebo odhadování velikosti, frekvence a trvání expozice člověka danému faktoru v prostředí – tj. na základě znalosti dané situace se sestavuje expoziční scénář, resp. podmínky expozice, jakými cestami a v jaké intenzitě a množství je konkrétní populace exponována dané látce a jaká je její dávka.
 4. **Charakterizace rizika** – shrnutí všech poznatků získaných v předchozích krocích (syntéza), včetně zvážení všech nejistot, závažností atd. Účelem je dospět, pokud to dostupné informace umožňují, ke kvantitativnímu vyjádření míry konkrétního zdravotního rizika v posuzované situaci, která může sloužit jako podklad pro rozhodování o opatřeních, tedy pro řízení rizika.

Hodnocení zdravotních rizik (HRA – Health Risk Assessment)

- HRA je definováno v zákoně č. 258/2000 Sb. (viz výše) v § 2, odst. 3: „*Hodnocením zdravotních rizik je posouzení míry závažnosti zátěže populace vystavené rizikovým faktorům životních a pracovních podmínek a způsobu života. Podkladem pro hodnocení zdravotního rizika je kvalitativní a kvantitativní odhad rizika [§ 80 odst. 1 písm. l)]. Výsledek hodnocení zdravotního rizika je podkladem pro řízení zdravotních rizik, čímž se rozumí rozhodovací proces s cílem snížit zdravotní rizika...*“
- Provádět hodnocení zdravotních rizik mohou pouze autorizované osoby – držitelé osvědčení o autorizaci k hodnocení zdravotních rizik (§ 83e, odst. 1), autorizaci uděluje Státní zdravotní ústav.

Posuzování vlivů na veřejné zdraví (HIA)

- HIA je součástí procesu posuzování vlivů na životní prostředí (EIA, SEA) dle zákona č. 100/2001 Sb. nebo projektů v územním a stavením řízení. „Zákon v souladu s právem Evropských společenství upravuje posuzování **vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví** (dále jen "posuzování vlivů na životní prostředí") a postup fyzických osob, právnických osob, správních úřadů a územních samosprávných celků (obcí a krajů) při tomto posuzování. (§ 1, odst. 1)
- Hodnocení vlivů na veřejné zdraví hodnotí, v jakém rozsahu mohou být životní podmínky a zdravotní stav obyvatel ovlivněny při stávajícím stavu a předpokládané změně životního prostředí (u záměrů podléhajících procesu EIA se jedná většinou o znečištění ovzduší a hlukové znečištění).
- Posudek je zpracováván autorizovanou osobou: „... U záměrů uvedených v příloze č. 1 kategorii I a dále u ostatních záměrů, pokud se tak stanoví v závěru zjišťovacího řízení, musí být část dokumentace týkající se posuzování vlivů na veřejné zdraví **zpracována osobou, která je držitelem osvědčení odborné způsobilosti pro oblast posuzování vlivů na veřejné zdraví**. Osvědčení odborné způsobilosti pro oblast posuzování vlivů na veřejné zdraví uděluje a odnímá **Ministerstvo zdravotnictví**. (§ 19, odst. 1)
- Bližší podmínky osvědčení o odborné způsobilosti upravuje vyhláška č. 353/2004 Sb.
- Základním vstupním podkladem pro zpracování posouzení je **hluková (akustická) a rozptylová studie**.

Vlivy na faktory pohody obyvatel

Zde se jedná o zhodnocení celkové psychické zátěže vyvolané realizací záměru. Výstavbou nebo provozem záměrů může dojít u lidí bydlících v těsné blízkosti nebo u lidí citlivých k navození pocitů podrážděnosti, duševního stresu a napětí. Psychická zátěž je významným stresovým faktorem, který se dále promítá do celkového zdravotního stavu jedince. Vliv nadměrné stresové zátěže na rozvoj řady nemocí, zejména kardiovaskulárního systému, byl již dostatečně prokázán.

Sociálně-ekonomické vlivy

Sociálně-ekonomické vlivy vyvolávají především záměry většího rozsahu, jak na lokální, tak mnohdy i na regionální a nadregionální úrovni. Jedná se např. o tvorbu nových pracovních příležitostí během výstavby i provozu, změny cen pozemků a nemovitostí v blízkosti výstavby, zlepšení dopravní obslužnosti území, možnosti rozvoje dalších investic v lokalitě aj.

9.2 VLIVY NA OVZDUŠÍ A KLIMA

Některé typy záměrů mohou mít negativní vliv na ovzduší a klima v okolí. V těchto případech se zpracovává jako podkladový materiál samostatná Rozptylová studie na základě schválených metodik, která vyhodnotí všechny vypouštěné emise. Jejich výčet je daný hodnoceným výrobním odvětvím, např. v případě pozemních komunikací se jedná zejména o oxid dusičitý, benzen a suspendované částice PM₁₀ a PM_{2,5}. Základem je porovnání zjištěných modelových hodnot s platnými imisními a emisními limity.

9.3 VLIVY NA HLUKOVOU SITUACI

V případě možného negativního ovlivnění celkové hlukové situace v okolí záměru se jako podkladový materiál zpracovává samostatná Hluková (akustická) studie na základě schválených metodik, která daný vliv vyhodnotí. Základem je porovnání zjištěných modelových hodnot s platnými hygienickými limity hluku. Na základě výsledků studie je možné navrhnout speciální protihluková opatření (u pozemních komunikací např. protihlukové clony).

9.4 VLIVY NA POVRCHOVÉ A PODZEMNÍ VODY

Hodnocené záměry mohou mít negativní vliv na povrchové a podzemní vody, a to v základě dvojího druhu:

- a) Ovlivnění hydrologických poměrů – jedná se např. o možné změny průtoků v důsledku odtoku ze zpevněných povrchů, změny proudění podpovrchových vod v důsledku různých technických zásahů, hydrotechnické zásahy do toků, změny rozlohy zátopových území, zásahy do melioračních řadů, možnost tvorby podmáčených míst aj.
- b) Ovlivnění jakosti vod – možné znečištění vod v důsledku provozu nebo při případných haváriích.

9.5 VLIVY NA PŮDU

Výstavba záměrů má na půdu tyto základní dopady:

- Zábor půdy – tento vliv je nejzávažnější, jelikož se jedná o vliv trvalý. Z hlediska záboru je důležitá nejen absolutní velikost záboru, ale také kvalita půd, na kterých je záměr umístěn. Hodnocení vychází z Bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ), které jsou sdruženy do 5 tříd ochrany (vyhl. č. 48/2011 Sb.).
- Kontaminace půdy – možnost kontaminace při běžném provozu nebo v případě havárií.
- Vliv na stabilitu a erozi půdy
- Další degradační faktory – např. zhutnění, zasolování, acidifikace aj.

9.6 VLIVY NA HORNINOVÉ PROSTŘEDÍ A PŘÍRODNÍ ZDROJE

Při výstavbě a provozu záměrů může dojít k ovlivnění horninového prostředí a přírodních zdrojů, především v těchto oblastech:

- Vliv na ložiska nerostných surovin (chráněná ložisková území, dobývací prostory, prognózované zásoby)
- Vliv na poddolovaná území
- Vliv na sesuvy
- Kontaminace horninového prostředí
- Těžba a přemísťování velkého množství hornin

- Vliv na geologické a paleontologické památky

9.7 VLIVY NA FAUNU, FLÓRU A EKOSYSTÉMY

Vlivy na faunu, flóru a ekosystémy patří při hodnocení vlivů na ŽP záměrů k nejvýznamnějším. Jedná se zejména o následující vlivy:

- Přímá likvidace biotopů – v tomto případě dochází k nevratné a trvalé likvidaci biotopu vlivem výstavby.
- Vlivy na jednotlivé druhy rostlin a živočichů (kategorie ochrany podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny)
- Kontaminace prostředí – odpadní vody ze stavenišť, úkapy ze stavebních strojů, emise z automobilů, zasolení aj.
- Disturbance (rušení) – hluk, vibrace během výstavby i provozu
- Fragmentace krajiny – proces, kdy dochází k rozdělení souvislých biotopů/populací vlivem bariéry (záměru) na menší a menší části, což s sebou přináší pro dotčené populace řadu negativních efektů
- Bariérový efekt – každý záměr působí v krajině jako bariéra pro pohyb volně žijících živočichů
- Změny ve využití krajiny, změny stanovištních poměrů
- Vliv na kategorie ochrany podle zákona č. 114/1992 Sb. – např. zvláště chráněných území (NP, CHKO, Natura 2000 aj.), významných krajinných prvků, prvků Územního systému ekologické stability aj.

V rámci této kapitoly dokumentace se zpracovávají následující samostatné studie:

- **Biologické hodnocení** – přírodovědný průzkum, který zmapuje a zhodnotí vliv zamýšleného záměru na dotčené druhy rostlin a živočichů (box 4).
- **Hodnocení vlivu na soustavu Natura 2000** – hodnotí vliv na soustavu chráněných území Natura 2000 (box 5)

Box 4: Biologické hodnocení

- Biologické hodnocení je ukotveno v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, v § 67 Povinnosti investorů, odst. 1:
„Ten, kdo v rámci výstavby nebo jiného užívání krajiny zamýšlí uskutečnit závažné zásahy, které by se mohly dotknout zájmů chráněných podle části druhé, třetí a páté tohoto zákona (dále jen "investor"), je povinen předem zajistit na svůj náklad provedení přírodovědného průzkumu dotčených pozemků a písemné hodnocení vlivu zamýšleného zásahu na rostliny a živočichy (dále jen "biologické hodnocení"), pokud o jeho nezbytnosti rozhodne orgán ochrany přírody příslušný k povolení zamýšleného zásahu. Podrobnosti biologického hodnocení upraví Ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.
- *„Přírodovědný průzkum a biologické hodnocení podle odstavců 1 a 2 se využívá jako podklad pro rozhodování orgánu ochrany přírody.“* (odst. 3)
- *Vyplyne-li z tohoto zákona nebo z jiných právních předpisů nebo z výsledku biologického hodnocení podle odstavce 1 či 2 potřeba zajištění přiměřených náhradních opatření k ochraně přírody (například vybudování technických zábran, přemístění živočichů a rostlin), je investor povinen tato opatření realizovat na svůj náklad. O rozsahu a nezbytnosti těchto opatření rozhodne orgán ochrany přírody.* (odst. 4)
- Dále je biologické hodnocení upraveno vyhláškou č. 395/1992 Sb. v § 18:
*„(1) Biologické hodnocení (dále jen "hodnocení") je zpráva obsahující zjištění, popis a vyhodnocení současného stavu krajiny a předpokládaných přímých i nepřímých vlivů investorem zamýšleného užívání krajiny z hlediska vlivu na rostliny a živočichy.
(2) Hodnocení se zabývá celým průběhem zamýšleného zásahu, zejména prováděním, užíváním (výstavbou) a odstraněním stavby včetně zneškodňování případných odpadů.
(3) Hodnocení obsahuje zejména:
a) popis a vyhodnocení biologických prvků krajiny (se zvláštním zřetelem na zvláště chráněné části přírody),
b) charakteristiku zamýšleného zásahu, obsahující především
- základní administrativní údaje,
- technicko-ekonomické údaje,
- předpokládané přímé vlivy na rostliny a živočichy,
- předpokládané nepřímé vlivy na rostliny a živočichy včetně možných rizik,
- popis opatření navržených k prevenci, omezení, vyloučení, případně kompenzaci negativních účinků,
- návrh monitoringu negativních vlivů,
- shrnutí a závěry.
(4) Obsahem hodnocení je i srovnání možných variant zamýšleného zásahu s návrhem optimální varianty.“*
- Biologické hodnocení provádí autorizovaná osoba podle § 45i zákona č. 114/1992 Sb., blíže viz vyhláška č. 468/2004 Sb. o autorizovaných osobách podle zákona o ochraně přírody a krajiny.
- MŽP vydalo **Metodický návod k provádění biologického hodnocení**, jehož cílem je sjednotit základní přístupy, okruhy a podrobnosti hodnocení a stanovit strukturu výsledného dokumentu. Dokument shrnuje základní doporučení pro autorizované osoby.

Box 5: Hodnocení významnosti vlivů na předměty ochrany lokalit soustavy Natura 2000

- Soustavu Natura 2000 zavádí do legislativy ČR zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Hodnocení vlivů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti je vymezeno v § 45i zákona, odst. 1: „*Ten, kdo zamýšlí pořídit koncepci nebo uskutečnit záměr uvedený v § 45h odst. 1 (dále jen „předkladatel“), je povinen návrh koncepce nebo záměru předložit orgánu ochrany přírody ke stanovisku, zda může mít samostatně nebo ve spojení s jinými koncepcemi nebo záměry významný vliv na příznivý stav předmětu ochrany nebo celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti. Orgán ochrany přírody vydá odůvodněné stanovisko do 30 dnů ode dne doručení žádosti.*“
- V odst. 2 je uvedeno: „*Jestliže orgán ochrany přírody svým stanoviskem podle odstavce 1 významný vliv podle § 45h odst. 1 nevyloučí, musí být daná koncepce nebo záměr předmětem posouzení podle tohoto ustanovení a zvláštních právních předpisů. Nelze-li vyloučit negativní vliv koncepce nebo záměru na takové území, musí předkladatel zpracovat varianty řešení, jejichž cílem je negativní vliv na území vyloučit nebo v případě, že vyloučení není možné, alespoň zmírnit. Územně plánovací dokumentace se posuzuje podle zvláštního právního předpisu.*“
- Posouzení provádí pouze fyzické osoby, držitelé zvláštní autorizace (podobně jako držitelé autorizace ke zpracování dokumentací EIA), kterou uděluje Ministerstvo životního prostředí (odst. 3).
- *Orgán, který je příslušný ke schválení koncepce nebo záměru uvedeného v § 45h, jej může schválit, jen pokud na základě stanoviska podle právních předpisů o posuzování vlivů na životní prostředí taková koncepce nebo záměr nebude mít významný negativní vliv na příznivý stav předmětu ochrany nebo celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, anebo za podmínek stanovených v odstavci 9, popřípadě v odstavci 10. Tím nejsou dotčeny ochranné podmínky zvláště chráněných území.*“ (odst. 8).
- *Pokud posouzení podle odstavce 2 prokáže negativní vliv na příznivý stav předmětu ochrany nebo celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti a neexistuje variantní řešení bez negativního vlivu, lze schválit jen variantu s nejmenším možným negativním vlivem, a to pouze z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a až po uložení a zajištění kompenzačních opatření nezbytných pro zajištění celkové soudržnosti soustavy ptačích oblastí a evropsky významných lokalit podle odstavce 11.*
- Jako pomůcka pro „naturové“ hodnocení podle § 45i byla vydána příručka **Hodnocení významnosti vlivů na předměty ochrany lokalit soustavy Natura 2000** (MŽP, 2011), která má sloužit především osobám s autorizací pro toto hodnocení. Příručka shrnuje dosavadní zkušenosti a problémy z let 2005-2009.
- V první části příručky jsou uvedeny komentáře a zkušenosti s hodnocením pro jednotlivé skupiny předmětů ochrany (bezcévnaté a cévnaté rostliny, typy přírodních stanovišť, bezobratlí, ryby a mihule, obojživelníci, ptáci, savci), dále jsou shrnuta obecná pravidla pro hodnocení (celkem 13) i pravidla pro hodnocení pro každou skupinu zvlášť.
- V druhé části příručky jsou uvedeny doporučené pokyny k hodnocení významnosti vlivů pro 8 vybraných předmětů ochrany: zvonek český, luční typy stanovišť (v evropsky významné lokalitě Krkonoše), páchník hnědý, velevrub tupý, vranka obecná, chřástal polní, tetřívek obecný a rys ostrovid.
- Ve třech přílohách jsou uvedeny kontakty na odborníky na jednotlivé předměty ochrany v ČR (příloha 1), příloha 2 se zabývá kompenzačními opatřeními, a to včetně tabulky předmětů ochrany s předpokladem, zda je či není možné předměty ochrany kompenzovat. V příloze 3 jsou uvedeny celkové rozlohy typů přírodních stanovišť v ČR.

9.8 VLIVY NA KRAJINU

Vlivy na krajinu jsou v zásadě dvojího druhu: (i) Vlivy na krajinný ráz, (ii) Vlivy na fragmentaci krajiny.

Vlivy na krajinný ráz

- Ochrana krajinného rázu je vymezena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v § 12, odst. 1: *„Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.“*
- *„K umístování a povolování staveb, jakož i jiných činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je **nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody**.“* (§ 12, odst. 2)
- *„K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem **přírodní park** a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.“* (§ 12, odst. 3)
- Hodnocení je součástí dokumentace EIA, může být jako samostatná příloha.
- Základním metodickým dokumentem k hodnocení vlivů záměrů na krajinný ráz je **Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz** ve smyslu § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (metoda prostorové a charakterové diferenciacie území) (Vorel, Bukáček, Matějka, Culek et Sklenička, 2004, box 6).

Vlivy na fragmentaci krajiny

- Fragmentace krajiny je proces, kdy se krajinné celky (biotopy) dělí vytvářením bariér (dopravní komunikace, průmyslové areály atd.) na dílčí části, které postupně ztrácejí potenciál k vykonávání původních funkcí. Proces fragmentace v sobě tedy zahrnuje postupné snižování kvality.
- Hodnocení fragmentace krajiny vychází z metodické příručky „Hodnocení fragmentace krajiny dopravou“ (Anděl et al., 2005). Tato metodika vymezuje území nefragmentované dopravou, tzv. polygony UAT. Tyto polygony představují území, která jsou dosud dopravou málo narušená a která z tohoto pohledu zasluhují další ochranu. Cílem je do daných polygonů pokud možno nezasahovat, pokud je to nutné tak pouze do okrajových částí, aby se rozloha nefragmentované oblasti zmenšila co nejméně.
- Mapa polygonů UAT pro celou republiku je k dispozici na www.geoportal.gov.cz.

Box 6: Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz (Vorel, Bukáček, Matějka, Culek et Sklenička, 2004)

- Metodický postup je rozdělen do třech částí:
 - A. Obecná část – cíle hodnocení krajinného rázu, znění platné legislativy, definice pojmů, cíle metodického postupu, výstupy posouzení, možnosti využití metodického postupu
 - B. Proces hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz a posouzení zásahu do krajinného rázu
 - B.1 Metodologické principy hodnocení, B.2 Postup hodnocení (viz následující tabulka)
 - C. Příloha – další pojmy používané v hodnocení

kroky postupu hodnocení	vysvětlení postupu	podklady
<i>etapa A: Vymezení hodnoceného území</i>		
1. Popis navrhované stavby nebo navrhovaného využití území, definování cíle a klíčových otázek	Popis z hlediska možného ovlivnění krajinného rázu navrhovanou stavbou nebo navrhovaným využitím území, konfliktů; definování cíle a klíčových otázek hodnocení na základě obecné charakteristiky území a očekávaného vlivu navrhované stavby nebo využití území.	Projektová dokumentace navrhované stavby, územně plánovací podklad, navrhovaného využití území - např. urbanistická studie, územně-plánovací dokumentace.
Vymezení dotčeného krajinného prostoru (DOKP)	Vymezení dotčeného krajinného prostoru (místa nebo několika míst krajinného rázu) jakožto území skutečně nebo potenciálně zasaženého vlivem navrhované stavby nebo využití území; vymezuje se především pomocí bariér očekávané viditelnosti stavby (terénní horizonty, okraje lesních porostů, hmoty nelesní zeleně, horizonty a okraje zástavby) a pomocí okruhů předpokládaných vlivů (vizuálního, hlukového apod.).	Terénní průzkum, topografická mapa, analýza fotopanoram, řezy terénem a diagramy viditelnosti.
<i>etapa B: Hodnocení krajinného rázu dané oblasti a místa</i>		
3. Vymezení oblasti a míst KR	Obecná charakteristika širšího území (oblasti krajinného rázu) a jeho zařazení do krajinných souvislostí (biogeografie, geomorfologie, vegetační kryt, osídlení, kultura, historie); vymezení míst krajinného rázu v dotčeném krajinném prostoru; nejjednodušším případem je situace, kdy dotčený krajinný prostor je totožný s jediným místem krajinného rázu.	Terénní průzkum, letecké snímky, biogeografické členění ČR, geomorfologické členění ČR, vodní toky, krajinářské hodnocení (Terplan, 1972) geologická mapa, mapa potenciální vegetace, údaje o sídlení, historická charakteristika území.
4. Identifikace znaků KR a jejich klasifikace	Identifikace rysů a hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu v dotčeném krajinném prostoru, v místě (nebo v jednotlivých místech) KR – znaky přírodní, kulturní a historické charakteristiky, přítomnost estetických hodnot, harmonického měřítko a vztahů; klasifikace z hlediska významu jednotlivých znaků krajinného rázu dané oblasti nebo místa.	Terénní průzkum, letecké snímky, hranice zvláště chráněných území, významných krajinných prvků, ÚSES, biogeografické členění - biochory, seznam kulturních nemovitých památek, hranice památkových rezervací a zón, historické mapy a literatura, historická fotodokumentace.
<i>etapa C: Posuzování zásahu do krajinného rázu</i>		
5. Posouzení vlivu na identifikované znaky	Posouzení míry vlivu navrhované stavby nebo navrhovaného využití území na identifikované znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu.	Výsledky předchozích kroků hodnocení.
6. Určení snesitelnosti zásahu na základě zjištěné míry vlivu, závěr	Shrnutí výsledků předchozího hodnocení, určení únosnosti zásahů do jednotlivých znaků, zvážení významu a cennosti jednotlivých znaků (zásadní, spoluurčující, doplňující, jedinečné, význačné), vyslovení závěru (přijatelný, nepřijatelný, na hranici přijatelnosti), event. podmínek pro minimalizaci zásahu do krajinného rázu.	Výsledky předchozích kroků hodnocení.

Box 7: Evropská úmluva o krajině (European Landscape Convention)

- Podepsaná dne 20. 10. 2000 ve Florencii.
- Vstoupila v mezinárodní platnost dne 1. 3. 2004.
- Iniciativa Rady Evropy (*Council of Europe*).
- Cílem úmluvy je zajistit ochranu jednotlivých typů evropská krajiny – ukládá povinnost vytvářet a realizovat ohleduplné a udržitelné krajinné politiky, zohledňovat charakter krajiny v rámci politik územního rozvoje, územního plánování atd.
- Ke dni 13. 1. 2012 ratifikovalo Úmluvu 35 států včetně ČR.
- ČR podepsala dne 28. 11. 2002, Úmluva vstoupila v platnost dne 1. 10. 2004.
- Základní principy převzaty do Státního programu ochrany přírody a krajiny (SPOPK ČR), který byl schválen dne 30. 11. 2009.
- Základními principy Úmluvy jsou (MŽP ČR):
 - ✓ Rozmanitost evropských krajín představuje společný a klíčový zdroj kvality života jednotlivce i společnosti a současně tvoří základní prvek životního prostředí.
 - ✓ Ochrana, správa a plánování evropských krajín jsou právy a povinnostmi každého jednotlivce a všech evropských zemí.
 - ✓ Trvale udržitelný rozvoj musí být založen na vyvážených harmonických vztazích mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností a ochranou a tvorbou životního prostředí.
 - ✓ Úmluva se zabývá celou krajinou, jak přírodní, venkovní, městskou tak industriální, tj. Úmluva se věnuje jak pozoruhodné krajině, tak i běžné či narušené.
- Oficiální stránky Úmluvy:
http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Landscape/default_en.asp

9.9 VLIVY NA HMOTNÝ MAJETEK A KULTURNÍ PAMÁTKY

- Zde je předmětem hodnocení, zda je ovlivněn hmotný majetek (případně demolice obytných staveb aj.) nebo různé památkové kategorie ochrany: (i) individuální (národní kulturní památky, kulturní památky) nebo (ii) územní (památkové rezervace, památkové zóny, zvláštní památkově chráněná území – př. území s archeologickými nálezy (UAN)).
- Území s archeologickými nálezy (UAN) jsou místa výskytu archeologického dědictví. Ta jsou rozdělena podle stupně významnosti do čtyř kategorií UAN I. – UAN IV:
 1. UAN I - území s pozitivně prokázaným a dále bezpečně předpokládaným výskytem arch. nálezů.
 2. UAN II – území, na němž nebyl doposud pozitivně prokázán výskyt arch. nálezů, ale určité indicie mu nasvědčují: pravděpodobnost výskytu arch. nálezů 51 – 100%.
 3. UAN III - území, na kterém ještě nebyl rozpoznán a pozitivně doložen výskyt arch. nálezů a prozatím tomu nenasvědčují žádné indicie, ale předmětné území mohlo být osídleno nebo jinak využito člověkem a proto existuje 50% pravděpodobnost výskytu arch. nálezů (veškeré území státu kromě kategorie IV).
 4. UAN IV – území, kde je nereálná pravděpodobnost výskytu arch. nálezů – veškerá vytěžená území – lomy, cihelny, pískovny atd.

10. ZÁVĚR

Proces EIA byl do naší legislativy zaveden před více než 20 lety. Za tu dobu se setkal u odborné i široké veřejnosti s řadou kladných i záporných ohlasů. Pro celkové zlepšení účinnosti procesu je třeba posílit znalosti o metodikách EIA u všech účastníků procesu a tedy i široké veřejnosti. Zařazení tohoto tématu do výuky na středních a vysokých školách je k tomu důležitým krokem.

11. LITERATURA

1. Aarhus Convention – Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters. Aarhus, Denmark, 1998
2. Anděl, P., Gorčicová, I. et Petržílka, L. (2006): Hodnocení průchodnosti území pro liniové stavby. Technické podmínky Ministerstva dopravy TP 181. – Ministerstvo dopravy, Praha
3. Anděl, P., Gorčicová, I., Hlaváč, V., Miko, L. et Andělová, H. (2005): Hodnocení fragmentace krajiny dopravou. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha
4. Anděl, P., Belková, H., Gorčicová, I., Hlaváč, V., Libosvár, T., Rozínek, R., Šikula, T. et Vojar, J. (2011): Průchodnost silnic a dálnic pro volně žijící živočichy. – Evernia, Liberec
5. Chvojková et al. (2011): Příručka k hodnocení významnosti vlivů na předměty ochrany lokalit soustavy Natura 2000, MŽP, Praha
6. Jandlová, E. et Svobodová, J. (2003): Zapojení veřejnosti do procesu strategického posuzování vlivů na životní prostředí. – Centrum pro komunitní práci ČR, Přerov
7. Kočí, V. (2009): Posuzování životního cyklu. Life Cycle Assessment – LCA. – Vodní zdroje Ekomonitor spol. s r.o., Chrudim, 263 pp.
8. Manuál VIII: Základy hodnocení zdravotních rizik: <http://centrumprev.sweb.cz/MANUAL/MANUALVIII-1.htm>
9. Martiš, M., Říha, J., Mikoláš, J., Zimová, M. et Zdražil, V. (2004): Metodika posuzování krajských plánů odpadového hospodářství ve vztahu k životnímu prostředí. – Planeta 6/2004, MŽP Praha
10. Ministerstvo životního prostředí: Metodický návod k provádění biologického hodnocení
11. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (kodifikované znění)
12. Svobodová, J., Hrubá, D., Smutný, M., Kosíková, S., Kažmierski, T., Anděl, P., Patrik, M., Bajer, T., Oriniaková, P., Pavlát, J. et Komár, J. (2004): EIA – průvodce investora procesem. Metodická příručka. – ČpKP střední Čechy, Praha
13. Říha, J. (1995): Hodnocení vlivu investic na životní prostředí. Vícekriteriální analýza. – Academia Praha, 348 pp.
14. Tichá, T. et al. (2004): Slovník pojmů užívaných v právu životního prostředí, ABF – nakladatelství ARCH, Praha
15. Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (Convention on environmental impact assessment in a transboundary context), Espoo, 1991
16. Voráček, V., Čechák, F., Oliveriusová, L., Honová, J. et Mašek, D. (1993): Rukověť EIA. Hodnocení vlivů na životní prostředí. – Praha

17. Vorel, I., Bukáček, R., Matějka, P., Culek, M. et Sklenička, P. (2004): Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz ve smyslu § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (metoda prostorové a charakterové diferenciací území). – Nakladatelství Naděžda Skleničková, Praha
18. Walker, L. J. et Johnston, J. (1999): Guidelines for the Assessment of Indirect and Cumulative Impacts as well as Impact Interactions, European Commission, 1999
19. Vyhláška č. 503/2006 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení, veřejnoprávní smlouvy a územního opatření
20. Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
21. Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)
22. Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
23. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů
24. Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny
25. SZU se sídlem v Ústí nad Labem: <http://www.zupraha.cz/cs/Hodnoceni-zdravotnich-rizik-31.htm>

Související legislativní předpisy

1. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
2. Vyhláška MŽP ČR č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů)
3. Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů
4. Vyhláška č. 48/2011 Sb., o stanovení tříd ochrany
5. Vyhláška č. 327/1998 Sb., kterou se stanoví charakteristika bonitovaných půdně ekologických jednotek a postup pro jejich vedení a aktualizaci, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
7. Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)
8. Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
9. Zákon č. 354/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Užitečné webové stránky

Český hydrometeorologický ústav, <http://www.chmu.cz>.

Český statistický úřad, www.czso.cz

Český úřad zeměměřičský a katastrální, webové stránky www.cuzk.cz

Hydroekologický informační systém VÚV TGM, Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, www.heis.vuv.cz

Národní geoportál INSIPRE, <http://geoportal.gov.cz>

Národní památkový ústav, www.monumnet.cz

Česká geologická služba, www.geofond.cz

Webové stránky měst a obcí, <http://mesta.obce.cz>

12. SEZNAM PŘÍLOH

1. Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)
2. Směrnice EIA (*EIA Directive*) – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (kodifikované znění)
3. ESPOO konvence - Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (Convention on environmental impact assessment in a transboundary context), Espoo, 1991 (anglická verze)
4. Aarhus Convention – Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters. Aarhus, Denmark, 1998 (anglická verze)
5. Rozhodovací strom